

**Πρόταση ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ για το
Στρατηγικό Αναπτυξιακό Σχεδιασμό Θράκης**

Νοέμβρης 2021

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	2
Επιτελική Σύνοψη.....	4
1. Θέματα Οικονομίας και Ανάπτυξης.....	8
1.1 Μια από τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές της Ελλάδας και της ΕΕ.....	8
1.2 «Ατυχείς» πολιτικές του παρελθόντος.....	9
1.2.1 Οι «αναπτυξιακές» πολιτικές που ασκήθηκαν μέχρι σήμερα ήταν κυρίως επιδοματικού χαρακτήρα και αποδείχτηκαν αναποτελεσματικές.....	9
1.2.2 Ατυχείς πολιτικές έναντι της μουσουλμανικής μειονότητας.....	10
1.3 Η σημερινή κατάσταση.....	10
1.4 Βασικοί Στόχοι για την ανάπτυξη.....	12
1.4.1 Βελτίωση της ελκυστικότητας της Θράκης ως ικανοποιητικού προορισμού για κατοίκηση.....	12
1.4.2 Βελτίωση της ελκυστικότητας της Θράκης ως τόπου άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας.....	15
1.4.3 Μετάβαση σε ένα νέο παράδειγμα οικονομικής ανάπτυξης της Θράκης..	21
1.4.4 Αξιοποίηση της διασυνοριακότητας.....	24
2. Θεσμικά.....	27
2.1 Πολυπολιτισμικότητα.....	27
2.2 Θεσμικά και εκπαιδευτικά ζητήματα σχετικά με τη Μειονότητα.....	29
2.2.1 Εκπαίδευση.....	32
2.2.2 Θρησκευτικές ελευθερίες.....	33
2.2.3 Μουσουλμανική (βακουφική) περιουσία.....	35
2.2.4 Μέτρα θετικής διάκρισης (affirmative action).....	35
2.2.5 Τίτλοι Ιδιοκτησίας.....	36
Παραρτήματα.....	37
Διάγραμμα 1. Πληθυσμός και κατά κεφαλή ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) της Θράκης ως ποσοστό της χώρας.....	37
Διάγραμμα 2: Πληθυσμός και Απασχόληση στη Θράκη ως ποσοστό του συνόλου της χώρας.....	37
Πίνακας 1: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία κατά τομέα στη Θράκη, 2018 και στόχοι για 2027.....	39
Διάγραμμα 4: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε ορυχεία, λατομεία, βιομηχανία, παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας.....	40

Διάγραμμα 5: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε γεωργία, δασοκομία, αλιεία ως ποσοστό του συνόλου της χώρας.....	40
Διάγραμμα 6: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε κατασκευές, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας.....	41
Διάγραμμα 7: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκινήτων οχημάτων και μαοτοσυκλετών, μεταφορές και αποθήκευση, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας.....	41
Διάγραμμα 8: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε ενημέρωση και επικοινωνία, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας.....	42
Διάγραμμα 9: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας.....	42
Διάγραμμα 10: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε διαχείριση ακίνητης περιουσίας, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας.....	43
Διάγραμμα 11: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας.....	43
Διάγραμμα 12: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε διοίκηση και άμυνα, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας.....	44
Διάγραμμα 13: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε τέχνες, διασκέδαση, ψυχαγωγία, άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας.....	44
Πίνακας 2: Ποσοστά ενίσχυσης των νομών της Θράκης.....	45

Επιτελική Σύνοψη

Το πόρισμά στηρίζεται στις εξής βασικές παραδοχές:

1^{ov} Η Θράκη είναι μια από τις Λιγότερο Ανεπτυγμένες Περιοχές της χώρας, με χρόνια προβλήματα.

- Η περιορισμένη ανάπτυξή της δεν αποτελεί φυσικό φαινόμενο (φυσικός ντετερμινισμός) αλλά είναι αποτέλεσμα πολιτικών που ασκήθηκαν στο παρελθόν.
- Η κατάσταση αυτή δεν μπορεί να αλλάξει άμεσα (δεν γίνονται θαύματα), ούτε «αυτόματα» από τους «μηχανισμούς της αγοράς», ούτε με ημίμετρα και επιμέρους παρεμβάσεις, ούτε με μια ισχυρότερη επιδοματικού χαρακτήρα πολιτική.

2^{ov} Το ανθρώπινο δυναμικό είναι ο βασικός παράγοντας της αναπτυξιακής διαδικασίας.

- Δεδομένου ότι η ύπαρξη ανθρώπινου δυναμικού υψηλής ποιότητας είναι από τους βασικούς παράγοντες που επηρεάζουν τις αποφάσεις εγκατάστασης επιχειρήσεων –και ιδίως επιχειρήσεων έντασης γνώσης και τεχνολογιών– σε μια περιοχή, φαίνεται πως δεν είναι τόσο προφανές ποιος προσελκύει ποιον: οι επιχειρήσεις τους εργαζόμενους ή το αντίστροφο.
- Μάλιστα, η κατοίκηση στην περιοχή ανθρώπινου δυναμικού υψηλής ποιότητας δημιουργεί ζήτηση για υψηλοτέρου επιπέδου υπηρεσίες (σχολεία, εστιατόρια, βιβλιοπωλεία, κινηματογράφο, θέατρο κ.λπ.), κάνοντας την περιοχή πιο ελκυστική.
- Η ενσωμάτωση της μειονότητας είναι καθοριστική για την ανάπτυξη της περιοχής. Για τον λόγο αυτό,

3^{ov} Ο μόνος τρόπος για να αλλάξει η περιοχή είναι να υπάρξει μια στρατηγική μακράς πνοής.

- Η ανάπτυξη της περιοχής πρέπει να στηρίζεται σε μια λογική ενισχυόμενης αλλά και αυτοτροφοδοτούμενης ανάπτυξης. Τα κίνητρα από μόνα τους, χωρίς βελτίωση των υποδομών και των γενικότερων συνθηκών διαβίωσης και επιχειρείν, δεν μπορούν να είναι αποτελεσματικά.

- Χρειάζεται να πραγματοποιηθεί ένα «άλμα προς τα εμπρός» που θα επιτρέψει να βελτιωθεί δραστικά η ποιότητα ζωής στην περιοχή και να αλλάξει η «εικόνα» της Θράκης. Χρειάζεται ένα νέο όραμα για την περιοχή, που να διατυπωθεί σε Σχέδιο με συγκεκριμένους στόχους / αποστολές (mission oriented policies). Προτείνουμε 4 βασικούς στόχους:

1^{ος} Βελτίωση της ελκυστικότητας της Θράκης ως ικανοποιητικού προορισμού για κατοίκηση.

2^{ος} Βελτίωση της ελκυστικότητας της Θράκης ως τόπου άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

3^{ος} Μετάβαση σε ένα νέο παράδειγμα οικονομικής ανάπτυξης της Θράκης, που να στηρίζεται στη γνώση.

4^{ος} Αξιοποίηση της διασυνοριακότητας και διαπολιτισμικότητας της περιοχής.

Το Πόρισμα αναφέρεται σε αυτούς τους τέσσερις Στρατηγικούς στόχους αλλά ταυτόχρονα προτείνει και κάποιες πολύ συγκεκριμένες εμβληματικές δράσεις / μέτρα / έργα, όπως ενδεικτικά:

1. Δημιουργία τεχνολογικού campus στο ΔΠΘ.
2. Πιλοτική εφαρμογή της ΔΟΜΗΣ στήριξης μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜμΕ).
3. Δημιουργία «Οργανισμού Ανάπτυξης και Ενίσχυσης της Συνεργασίας της ΝΑ Ευρώπης» με έδρα τη Θράκη.
4. Βελτίωση των υποδομών (π.χ. δημιουργία κάθετων αξόνων για την ενθάρρυνση της Διασυνοριακότητας).

Ο στόχος είναι μετά από μια δετία να έχει αυξηθεί η παραγόμενη προστιθέμενη αξία στη Θράκη και να έχει βελτιωθεί η τομεακή σύνθεση της παραγόμενης προστιθέμενης αξίας (Πίνακας 1). Κυρίως όμως πρέπει να βελτιωθούν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της περιοχής, το επίπεδο εκπαίδευσης των κατοίκων της και βέβαια

να έχει αρχίσει να γίνεται πιο ελκτική τόσο ως χώρος κατοικίας και ως χώρος απασχόλησης και άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

4^{ον} Η μουσουλμανική μειονότητα

Η πολυπολιτισμικότητα της Θράκης και η θέση της στο σταυροδρόμι Δύσης και Ανατολής, αποτελούν θετικούς παράγοντες, μεταξύ άλλων, για την οικονομική της ανάπτυξη, αλλά και την όλη εικόνα της περιοχής. Δυστυχώς, σειρά από «ατυχείς» πολιτικές σε θέματα περιουσίας και δικαιωμάτων για μειονοτικούς (αβεβαιότητα των τίτλων ιδιοκτησίας σε μεγάλη έκταση, έλλειψη δυνατότητας πρόσληψης στο δημόσιο, δυσκολίες με οικοδομικές άδειες και διπλώματα οδήγησης, κ.λπ.) τουλάχιστον μέχρι τη δεκαετία του 1990, οδήγησαν σε ανεπιθύμητα αποτελέσματα, τόσο σε ό,τι αφορά την ομαλή τους ένταξη στην τοπική κοινωνία αλλά και σε στρεβλώσεις της ανάπτυξης. Για τους λόγους αυτούς –όπως άλλωστε συνέβαινε και στο προηγούμενο πόρισμα της «Επιτροπής Τσουδερού»– το πόρισμα περιλαμβάνει ένα αυτοτελές τμήμα για τις αναγκαίες πολιτικές έναντι της μειονότητας.

Βέβαια, ο επαναπροσδιορισμός των πολιτικών έναντι της μουσουλμανικής μειονότητας μετά το 1991 δημιουργούν προϋποθέσεις για να αποτελέσει η πολυπολιτισμικότητα συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής.

5^{ον} Το Πόρισμα ως Στρατηγικό Σχέδιο

Το πόρισμα δεν αποτελεί πρόγραμμα, εφόσον στην απόφαση της Ολομέλειας δεν προβλέφθηκε συγκεκριμένος προϋπολογισμός ούτε τέθηκε συγκεκριμένος χρονικός ορίζοντας υλοποίησης. Το ζητούμενο ούτως ή άλλως δεν είναι ακόμη ένα πρόγραμμα για την περιοχή, με την έννοια ότι υπάρχουν προγράμματα που τρέχουν για την περιοχή σε όλα τα επίπεδα κεντρικής κυβέρνησης αλλά και όλων των βαθμών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Η ελληνική οικονομία μέχρι το 2027 θα χρηματοδοτηθεί με έναν πακτωλό χρημάτων (72 δισ. Ευρώ), από το Ταμείο Ανάκαμψης, τα ΕΣΠΑ και την Κοινή Αγροτική Πολιτική. Δηλαδή μαζί με τα 40 δισ. Ευρώ των πόρων του ΕΣΠΑ και της ΚΑΠ που λάμβανε παραδοσιακά από την ΕΕ, θα λάβει και άλλα 32 δισ. Ευρώ από το Ταμείο Ανάκαμψης! Αυτό αποτελεί μια χρυσή ευκαιρία για να γίνουν δομικές αλλαγές στη χώρα, όμως ο τρόπος διαχείρισης από την κυβέρνηση των πόρων του Ταμείου

Ανάκαμψης δεν αφήνει καμία ελπίδα ότι θα συμβεί κάτι τέτοιο. Κυρίως όμως, δεν αφήνει καμία ελπίδα για τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων, που είναι από τις υψηλότερες μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ. Συγκεκριμένα, το σχέδιο της κυβέρνησης για το Ταμείο Ανάκαμψης δεν επιμερίζει τον συνολικό προϋπολογισμό των επιχορηγήσεων ανά Περιφέρεια. Επομένως για τον μεσοπρόθεσμο σχεδιασμό μετασχηματισμού της ελληνικής οικονομίας δεν γνωρίζουμε τις χρηματοδοτικές δυνατότητες που έχουν προβλεφθεί για κάθε περιφέρεια της χώρας και με ποια κριτήρια έγινε (αν έχει γίνει) αυτός ο επιμερισμός. Αντίθετα, ο ΣΥΡΙΖΑ-Προοδευτική Συμμαχία πρότεινε μια εναλλακτική πρόταση για τη χρήση των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης «*Ελλάδα - Ισχυρή Οικονομία - Δίκαιη Κοινωνία*» όπου μεταξύ των άλλων προβλέπει ένα σημαντικό μέρος των πόρων να κατευθυνθεί για την «*Ανάπτυξη των Περιφερειών των Πόλεων και της Υπαίθρου*» και *στα πλαίσια αυτά ένα μέρος του θα μπορούσε να δοθεί για το Σχέδιο Ανάπτυξης της Θράκης.*

Για να μπορέσει το Πόρισμα να λειτουργήσει αποτελεσματικά θα πρέπει οι στόχοι του να αποτελέσουν αιρεσιμότητα (conditionality) για όλες τις χρηματοδοτήσεις στην περιοχή και βέβαια να υλοποιηθούν όλα τα εμβληματικά έργα, μέτρα, δράσεις που προτείνει. {Για να διασφαλισθεί αυτό, θα πρέπει να προβλεφθεί ένας μηχανισμός εποπτείας και ελέγχου της υλοποίησης του Πορίσματος της Βουλής, από Επιτροπή της Βουλής σε συνεργασία με την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και άλλους θεσμικούς φορείς, με την κατάθεση έκθεσης εφαρμογής και ελέγχου κάθε έτος προς τον Πρόεδρο της Βουλής.}

1. Θέματα Οικονομίας και Ανάπτυξης

1.1 Μια από τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές της Ελλάδας και της ΕΕ

Ενώ αποτελεί το 6,5% της έκτασης της χώρας, αντιπροσωπεύει μόνο το 3,4% του πληθυσμού και το 2,2% του παραγόμενου ΑΕΠ, ενώ το ΑΕΠ/κεφαλή είναι μόλις το 65% του μέσου όρου της χώρας. Πιο συγκεκριμένα, το κατά κεφαλή ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) της Θράκης ως ποσοστό της χώρας είναι διαχρονικά χαμηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό της στον πληθυσμό της χώρας (Διάγραμμα 1). Το ποσοστό της συμβολής της Θράκης στην απασχόληση της χώρας στο μεγαλύτερο χρονικό διάστημα υπολείπεται του ποσοστού της στον πληθυσμό (Διάγραμμα 2). Η συμβολή της παραγόμενης Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας κατά τομέα στη Θράκη, με εξαίρεση τη γεωργία και τη δημόσια διοίκηση, είναι υποδεέστερη της συμβολής της στον πληθυσμό της χώρας (Πίνακας 1 και Διαγράμματα 4-13). Έχει υπερδιπλάσιο ποσοστό απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα.

Η Θράκη υπολείπεται ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης του μέσου όρου της χώρας. Το ποσοστό πληθυσμού ανά επίπεδο εκπαίδευσης στη Θράκη είναι χαμηλότερο του μ.ό. της χώρας για τις υψηλές βαθμίδες εκπαίδευσης και είναι μεγαλύτερο για τους αποφοίτους δημοτικού και αυτούς που εγκατέλειψαν την εκπαίδευση (Διάγραμμα 3). Το ποσοστό του πληθυσμού με πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι μόλις το 68,8% του μέσου όρου της χώρας.

Η λιγότερη ανάπτυξη της περιοχής δεν είναι φυσικό φαινόμενο (φυσικός ντετερμινισμός), είναι αποτέλεσμα πολιτικών που ασκήθηκαν στο παρελθόν:

- *Κλίμα ανασφάλειας στην περιοχή για πολλές δεκαετίες:* Λόγω των τεταμένων σχέσεων για μεγάλο διάστημα με τη Βουλγαρία και στη συνέχεια με την Τουρκία που οδήγησαν στην «στρατιωτικοποίηση» της περιοχής. Έτσι η περιοχή έμεινε αποκομμένη από τον 'φυσικό' χώρο της (την ενδοχώρα της) με δυσμενείς συνέπειες για την ανάπτυξή της.

- *Λανθασμένες πολιτικές έναντι της μουσουλμανικής μειονότητας, απουσία κοινωνικής ένταξης και μη αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού της.*
- *Εκτεταμένοι θύλακες (ιδίως ειδικές πληθυσμιακές ομάδες χωρικά εντοπισμένες) χαμηλού μορφωτικού επιπέδου και περιορισμένων δεξιοτήτων.*
- *Η συνεχής υποστελέχωση της κρατικής διοίκησης στην περιοχή είχε ως αποτέλεσμα την περιορισμένη δυναμική και τεχνική-διοικητική ικανότητα των τοπικών φορέων.*
- *Ελλιπείς υποδομές, ιδίως στις ορεινές περιοχές.*
- *Επιδοματικές πολιτικές για την οικονομική ανάπτυξη που εξέθρεψε μια κακώς εννοούμενη επιχειρηματικότητα με μειωμένη κοινωνική ευθύνη.*
- *Η έλλειψη βασικών οδικών ή άλλων δικτύων μεταφοράς μείωσε την ανταγωνιστικότητα της περιοχής λόγω απόστασης από τις κύριες αγορές και τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας.*

1.2 «Ατυχείς» πολιτικές του παρελθόντος

1.2.1 Οι «αναπτυξιακές» πολιτικές που ασκήθηκαν μέχρι σήμερα ήταν κυρίως επιδοματικού χαρακτήρα και αποδείχτηκαν αναποτελεσματικές.

Αναπτυξιακοί νόμοι, χορήγηση ενισχύσεων μεγαλύτερης έντασης σε σχέση με τις άλλες περιοχές της χώρας με αποτέλεσμα μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων να έχουν επενδύσει σημαντικά κεφάλαια για τη δημιουργία σύγχρονων βιομηχανικών εγκαταστάσεων. Γεγονός ασφαλώς πολύ σημαντικό, παράλληλα όμως είχαμε και αρνητικά αποτελέσματα με την έννοια ότι:

- Δημιουργήθηκαν πολλά «κουφάρια» επιχειρήσεων που ενισχύθηκαν από αναπτυξιακούς νόμους.
- Επιχειρήσεις που «παρασύρθηκαν», λόγω του μεγάλου ύψους των αναπτυξιακών κινήτρων της Θράκης, να εγκατασταθούν εκεί χωρίς να εκτιμήσουν σωστά το κόστος λειτουργίας τους.

Το 1988 (άρθρο 21 του Ν. 1767/1988) προβλέφθηκε η χορήγηση επιδότησης 12% του συνολικού ετήσιου μισθολογικού κόστους των επιχειρήσεων που ήταν εγκατεστημένες στη Θράκη, ως αντιστάθμιση των εγγενών και δομικών μειονεκτημάτων της περιοχής. Υπήρξε μια πολύ σημαντική ενίσχυση για τις επιχειρήσεις όμως ίσως οδήγησε στον εφησυχασμό των επιχειρήσεων αντί να προσπαθούν να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους.

1.2.2 Ατυχείς πολιτικές έναντι της μουσουλμανικής μειονότητας

Σειρά από «ατυχείς» πολιτικές σε θέματα περιουσίας και δικαιωμάτων για μειονοτικούς (αβεβαιότητα των τίτλων ιδιοκτησίας σε μεγάλη έκταση, έλλειψη δυνατότητας πρόσληψης στο δημόσιο, δυσκολίες με οικοδομικές άδειες και διπλώματα οδήγησης, κ.λπ.) τουλάχιστον μέχρι τη δεκαετία του 1990, οδήγησαν σε ανεπιθύμητα αποτελέσματα, τόσο σε ό,τι αφορά την ομαλή τους ένταξη στην τοπική κοινωνία αλλά και σε στρεβλώσεις της ανάπτυξης. Το έντονο αίσθημα αδικίας της μουσουλμανικής μειονότητας οδήγησε σε αντίθετα αποτελέσματα από τα επιδιωκόμενα. Έτσι, για παράδειγμα, η «μπάρα» που λειτουργούσε ως «εσωτερικό σύνορο» απομονώνοντας τα χωριά των Πομάκων οδήγησε στη συγκράτησή τους στις ορεινές περιοχές, σε αντίθεση με τις ορεινές περιοχές που κατοικούνταν από χριστιανούς. Παρόμοιες πολιτικές υπήρξαν, ενδεικτικά:

- Η «ομογενοποίηση» των τριών διαφορετικής προέλευσης μειονοτικών ομάδων.
- Η εκπαιδευτική πολιτική δεκαετιών με στόχο την ενσωμάτωση της μειονότητας, είχε το αντίθετο αποτέλεσμα με πολλούς νέους να σπουδάζουν στην Τουρκία. Η κατάσταση αλλάζει σταδιακά μετά το 1998.
- Η οικονομική γκετοποίηση των ομογενών και άλλων μεταναστών από την πρώην ΕΣΣΔ (Σάπες, Κομοτηνή).

1.3 Η σημερινή κατάσταση

Η Θράκη είναι μια από τις λιγότερο ανεπτυγμένες Περιοχές της χώρας και της ΕΕ, με χρόνια προβλήματα και με περιορισμένη ελκυστικότητα για ιδιωτικές επενδύσεις αλλά και για την παραμονή ανθρώπινου δυναμικού. Η κατάσταση αυτή δεν μπορεί να

αλλάξει άμεσα, ούτε «αυτόματα» από τους «μηχανισμούς της αγοράς», ούτε μπορεί να στηρίζεται μόνο σε μια λογική «επιδοτούμενης ανάπτυξης», ούτε μπορεί να στηριχθεί η ανάπτυξη της σε ημίμετρα και σε επιμέρους παρεμβάσεις. Πρέπει να υπάρξει ένα *νέο όραμα* για την περιοχή και να αλλάξει η «εικόνα» της, αξιοποιώντας, μεταξύ των άλλων, τη διασυνοριακότητα και την πολυπολιτισμικότητά της, που μέχρι πρόσφατα θεωρούνταν μειονεκτήματα αλλά στη νέα εποχή των ανοικτών συνόρων μπορούν να αποτελέσουν χρήσιμα πλεονεκτήματα.

Τα τελευταία χρόνια έχει ενταθεί η αμφισβήτηση και η επανεξέταση της αξίας και των αξιών της ανάπτυξης. Η ανάπτυξη μιας περιοχής δεν ταυτίζεται πλέον απλά με την αύξηση του ΑΕΠ της. Με άλλα λόγια, μας ενδιαφέρει πλέον και το είδος της ανάπτυξης, και όχι μόνο το μέγεθος¹ ή ο ρυθμός αύξησής της.

Οι τελευταίες δύο δεκαετίες χαρακτηρίστηκαν από την ευρεία αναγνώριση της σημασίας της γνώσης, της καινοτομίας και του ανθρώπινου δυναμικού στην οικονομική ανάπτυξη, ιδίως όσον αφορά τις οικονομίες των αναπτυγμένων χωρών. Η αναγνώριση της σημασίας της γνώσης ως του κύριου συντελεστή οικονομικής ανάπτυξης υπήρξε τόσο έντονη, ώστε από τα μέσα της δεκαετίας του '90 έχει υιοθετηθεί ο όρος «οικονομία της γνώσης».

Η προσέλκυση νέων, δημιουργικών και με υψηλή μόρφωση ατόμων θεωρείται συνήθως ότι επιτυγχάνεται περίπου αυτόματα με τη δημιουργία των αντίστοιχων θέσεων εργασίας που θα προκύψουν από την εγκατάσταση των νέων επιχειρήσεων. Έρευνες όμως δείχνουν ότι αρκετοί άλλοι παράγοντες παίζουν καθοριστικό ρόλο στην επιλογή εγκατάστασης νέων και δημιουργικών ανθρώπων σε μια περιοχή, που σχετίζονται με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των περιοχών, όπως είναι η ποιότητα του αστικού περιβάλλοντος, το πολιτιστικό δυναμικό, η δημογραφική σύνθεση, τα κοινωνικά χαρακτηριστικά κ.λπ.

Δεδομένου ότι η ύπαρξη ανθρώπινου δυναμικού υψηλής ποιότητας είναι από τους βασικούς παράγοντες που επηρεάζουν τις αποφάσεις εγκατάστασης επιχειρήσεων – και ιδίως επιχειρήσεων έντασης γνώσης και τεχνολογιών– σε μια περιοχή, *δεν είναι τόσο προφανές ποιος προσελκύει ποιον: οι επιχειρήσεις τους εργαζόμενους ή το*

¹ Εδώ και πάνω από 10 χρόνια έχουν επισημανθεί οι αδυναμίες της μέτρησης της ανάπτυξης με το ΑΕΠ (Stiglitz-Sen-Fitoussi 2009. Beyond GDP).

αντίστροφο. Το πιθανότερο είναι πως στη σύγχρονη μετα-βιομηχανική οικονομία οι παράγοντες αυτοί αλληλεπιδρούν και αλληλοεπηρεάζονται.

Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης αλλά και άλλοι τοπικοί φορείς δεν διαθέτουν όλα τα κατάλληλα εργαλεία ώστε να εκπονήσουν μελέτες, έργα και πολιτικές μεγάλης κλίμακας που θα αλλάξουν την εικόνα της περιοχής. Το ζητούμενο, λοιπόν, δεν είναι μόνο η αύξηση των διαθέσιμων πόρων για την περιοχή αλλά και η αύξηση της συλλογικής αναλυτικής ικανότητας των φορέων αυτών καθώς και του μηχανισμού υλοποίησης των έργων.

Υπάρχει πληθώρα πολιτικών / προγραμμάτων που ασκούνται σήμερα σε όλους τους τομείς και σε όλα τα επίπεδα διοίκησης (κεντρικής κυβέρνησης, Περιφέρειας, Τοπικής Αυτοδιοίκησης). Το Πόρισμα θα πρέπει να δώσει έμφαση κυρίως στη διατύπωση γενικών στρατηγικών επιλογών κεντρικών αναπτυξιακών στοχεύσεων ή προκλήσεων, και βασικών μέσων ή αποστολών (*mission oriented policies*) που θα πρέπει να αποτελέσουν *αιρεσιμότητα (conditionality)* για όλες τις χρηματοδοτήσεις στην περιοχή. Τέλος, θα πρέπει να προβλεφθεί ένας μηχανισμός εποπτείας και ελέγχου της υλοποίησης του Πορίσματος, με την κατάθεση έκθεσης εφαρμογής και ελέγχου κάθε έτος προς τον Πρόεδρο της Βουλής.

Στη συνέχεια, προτείνουμε 4 βασικούς στόχους / «αποστολές» για να εισέλθει η Θράκη σε μια νέα πορεία ανάπτυξης.

1.4 Βασικοί Στόχοι για την ανάπτυξη

1.4.1 Βελτίωση της ελκυστικότητας της Θράκης ως ικανοποιητικού προορισμού για κατοίκηση

- *Ενίσχυση απασχόλησης – Μείωση ανεργίας μέσω της ενθάρρυνσης της επιχειρηματικότητας*
- *Δημογραφική ανασυγκρότηση και συγκράτηση πληθυσμού με δημιουργικό τρόπο (περιορισμός μετανάστευσης προς το εσωτερικό αλλά και εξωτερικό –brain drain).*

Η Θράκη αντιμετωπίζει συνολικά προβλήματα δημογραφικής συρρίκνωσης και γήρανσης του πληθυσμού της, με ιδιαίτερη ένταση στον βόρειο Έβρο και στους ορεινούς όγκους. Υπάρχει σημαντική μετανάστευση στο εσωτερικό

και το εξωτερικό από όλες τις ομάδες πολιτών. Η μετανάστευση των τουρκογενών γίνεται κυρίως προς την Τουρκία για εκπαιδευτικούς λόγους. Η εγκατάσταση αρκετών χιλιάδων ομογενών από την πρώην Σοβιετική Ένωση δεν άλλαξε το δημογραφικό τοπίο, διότι τους εξασφαλίστηκε μόνο στέγη, και μάλιστα σε οικισμούς τύπου «γκέτο», με αποτέλεσμα ένα μεγάλο μέρος τους να μεταναστεύσει.

Υπάρχει ανάγκη σχεδίου στήριξης της νέας γενιάς ώστε να σταματήσει η “διπλή διαρροή” από την περιοχή (προς τα μεγάλα αστικά κέντρα και κυρίως την Αθήνα αλλά και προς το εξωτερικό –brain drain). Π.χ. διευκολύνσεις με χαμηλότοκα δάνεια για απόκτηση πρώτης κατοικίας ή την επιδότηση ενοικίου για τα νέα ζευγάρια. Επέκταση των δομών στήριξης της οικογένειας από τους ΟΤΑ με τη δημιουργία νέων παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών. Προώθηση προγραμμάτων επιδότησης για απόκτηση πρώτης κατοικίας για όσους επιλέγουν να εγκατασταθούν σε Δήμους του βόρειου Έβρου.

Βελτίωση της καθημερινότητας στην περιοχή (Βελτίωση των Δημόσιων δομών υγείας – παιδείας, παιδικών σταθμών, μεταφορών, κ.λπ.

- *Προώθηση της κοινωνικής συνοχής και εξάλειψη των φαινομένων κοινωνικής περιθωριοποίησης και φτώχειας - Πολιτικές περαιτέρω «ενσωμάτωσης» της μουσουλμανικής μειονότητας - Διαπολιτισμικότητα ως συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής*

Η απουσία ουσιαστικής εκπαιδευτικής πολιτικής για τα παιδιά της μειονότητας ενισχύει την απομόνωσή της, με αποτέλεσμα να αυξάνονται εκείνοι που δεν ομιλούν καλά την ελληνική γλώσσα, γεγονός που επιτείνει τις δυσκολίες ενσωμάτωσης. Σε αυτούς προστέθηκαν και οι πρόσφυγες ομογενείς από την πρώην Σοβιετική Ένωση που, είκοσι χρόνια από την έλευσή τους στην Ελλάδα, οι μεγαλύτεροι εξακολουθούν να χρησιμοποιούν τη ρωσική ή τα γεωργιανά ως βασική γλώσσα επικοινωνίας.

Οι πολιτικές ενσωμάτωσης πρέπει λοιπόν να συνοδεύονται με αύξηση του βιοτικού επιπέδου της περιοχής και με συγκεκριμένα μέτρα στήριξης του (π.χ. διασφάλιση της Α΄ κατοικίας που αγόρασαν με δάνεια και με την

εγγύηση του Ελληνικού δημοσίου και κινδυνεύει από τις τράπεζες. Επιτάχυνση της μετεγκατάστασης των Ρομά που ζουν σε καταυλισμούς όπως στον οικισμό του Αλαν-Κογιού στην Κομοτηνή κ.ά. στη Θράκη. Απόδοση των τίτλων ιδιοκτησίας των σπιτιών που διαμένουν για δεκαετίες οι κάτοικοι του οικισμού Ηφαίστου του Δ. Κομοτηνής.

- *Σύγκλιση των νομών της Θράκης σε σχέση με το μ.ό. της χώρας και μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων στο εσωτερικό της. Ιεράρχηση οικιστικού δικτύου και πολυκεντρική ανάπτυξη, ώστε να διασφαλιστεί μια καλή ποιότητα ζωής και στις ημιαστικές περιοχές όπου μπορεί να καταφύγει μεγάλο μέρος των κατοίκων των χωριών. Έτσι, κάθε πολίτης να μπορεί να αναπτύξει τις κοινωνικές και επαγγελματικές δυνατότητές του και αυτό να μην καθορίζεται από το γεγονός ότι ζει στη Θράκη.*

Για παράδειγμα, χρειάζεται μια πολιτική «αναζωογόνησης της υπαίθρου» μέσω πολιτικών: «πόλων ανάπτυξης», ενθάρρυνσης της μετανάστευσης στην ύπαιθρο κατοίκων από αστικές περιοχές, ενθάρρυνσης συνεταιριστικών σχημάτων (π.χ. δημιουργία του *brand name ΘΡΑΚΗ*, αντίστοιχο του Eataly²), ανάδειξης περιοχών όπως τα θρακικά μετέωρα στον Ίασμο, παραγωγής τοπικών προϊόντων κ.λπ.

- *Βελτίωση φυσικών και κοινωνικών υποδομών (π.χ. σχολικής στέγης, Κέντρων Υγείας και των πολυδύναμων περιφερειακών Ιατρείων στην περιοχή).*
- *Βελτίωση του εκπαιδευτικού επιπέδου ιδίως στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση / περιορισμός της σχολικής διαρροής ιδίως της μειονότητας, γιατί είναι βασικός παράγοντας που οδηγεί στη «γκετοποίησή» τους. Ίδρυση σχολείων δεύτερης ευκαιρίας.*

Ανάγκη ουσιαστικής αναβάθμισης της εκπαιδευτικής πολιτικής, ιδιαίτερα για τα παιδιά της μειονότητας που σήμερα δεν μαθαίνουν καλά την ελληνική γλώσσα. Αυτό συμβάλλει στη μείωση των κοινωνικών συναναστροφών με τους νέους της πλειονότητας, πράγμα που, μεταξύ άλλων, επιτείνει τις δυσκολίες ενσωμάτωσής τους.

² https://www.eataly.com/us_en

Αντιμετώπιση με ειδικές ρυθμίσεις της κάλυψης των μεγάλων κενών σε εκπαιδευτικό προσωπικό και των δύο βαθμίδων της εκπαίδευσης.

Επέκταση των ολοήμερων σχολείων.

Η σχολική διαρροή αφορά κυρίως τα παιδιά των Ρομά.

- *Ανάπτυξη του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης (ΔΠΘ) ώστε να καταστεί πόλος ανάπτυξης και προώθησης της οικονομίας της γνώσης, με την ίδρυση και λειτουργία των νέων τμημάτων που έχει αποφασίσει η Σύγκλητος του Ιδρύματος. Στήριξη και αναβάθμιση του επιστημονικού έργου του ΔΠΘ με την επιστημονική, διοικητική στελέχωσή του καθώς και τη βελτίωση των πάσης φύσεως υποδομών του.*
- *Ενίσχυση του παραρτήματος του Ερευνητικού Κέντρου ΑΘΗΝΑ στην Ξάνθη.*
- *Δημιουργία Κτηνιατρικής Σχολής στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο.*
- *Ενίσχυση των πολιτιστικών υποδομών, δομών και δράσεων. Αξιοποίηση του Μεγάλου Μουσικής της Κομοτηνής ως υποδομής που έχει διαβαλκανικό χαρακτήρα.*
- *Ανάδειξη των ταυτοτικών χαρακτηριστικών της ποικιλομορφίας και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των πληθυσμιακών ομάδων, που να χαρακτηρίζεται και από μια λογική «συνομιλίας» της με την πλειονότητα. Σε αυτό το πλαίσιο, μπορεί να υιοθετηθεί η πρόταση της Πολιτισμικής Εγνατίας που έχει στο επίκεντρό της το Μέγαρο Μουσικής και συναφείς πολιτισμικές υποδομές. Παράλληλα στο τριεθνές του βόρειου Έβρου θα ήταν σκόπιμο να δημιουργηθεί πολιτιστικό θεματικό πάρκο αλλά και κάμπους νεολαίας, προκειμένου να αναδειχθεί ιδίως σε δυναμικά κοινά ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της Θράκης και να προβληθεί διεθνώς προκειμένου για την καλύτερη τουριστική αξιοποίηση της περιοχής και των πλεονεκτημάτων της.*

1.4.2 Βελτίωση της ελκυστικότητας της Θράκης ως τόπου άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας

- *Επιχειρηματικό Περιβάλλον - Βελτίωση ανταγωνιστικότητας και μέτρα στήριξης της υγιούς επιχειρηματικότητας*

Η τοπική επιχειρηματικότητα πρέπει να στηριχθεί πολλαπλά, με στοχευμένα και όχι γενικά κριτήρια και κίνητρα (βάσει του level playing field),

εναρμονισμένα με το ευρωπαϊκό πλαίσιο κρατικών ενισχύσεων και ακολουθώντας διεθνείς καλές πρακτικές. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί σε παθογένειες του επιχειρείν στην περιοχή, όπως οι ελλείψεις υποδομές, τα υψηλά μεταφορικά κόστη και ο φορολογικός και άλλου είδους αθέμιτος ανταγωνισμός από τις γειτονικές χώρες. Ανάγκη μέτρων προστασίας από τα δίκτυα του παρεμπορίου και της διακίνησης λαθραίων προϊόντων με τον εκσυγχρονισμό των εργαλείων και την εντατικοποίηση των ελέγχων.

Οι «αναπτυξιακές» πολιτικές που ασκήθηκαν μέχρι σήμερα (αναπτυξιακοί νόμοι³, επιδότηση 12% μισθολογικού κόστους κ.λπ.) οπωσδήποτε αποτέλεσαν σημαντική ενίσχυση των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή, αλλά δεν έφεραν τα αναμενόμενα αποτελέσματα στην ανάπτυξη της περιοχής. Η ευρύτερη ανάπτυξη της περιοχής δεν μπορεί να επιτευχθεί με αποσπασματικές πολιτικές για την αντιμετώπιση επιμέρους ζητημάτων, αλλά με πολιτικές για μια συνολική αντιμετώπιση όλων των επιμέρους συνιστωσών της. Επίσης, η πολιτική αυτή δεν μπορεί να στηρίζεται μόνο σε μια λογική «επιδοτούμενης ανάπτυξης» αλλά σε μια λογική ενισχυόμενης αλλά και αυτοτροφοδοτούμενης ανάπτυξης. Σε αυτό το πλαίσιο, μπορεί να εξεταστεί η καθιέρωση της ενίσχυσης του λειτουργικού κόστους των επιχειρήσεων (για την αντιμετώπιση κυρίως του αυξημένου μεταφορικού κόστους).

Δημιουργία ενιαίου περιφερειακού μηχανισμού υποστήριξης μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας για τις επιχειρήσεις της περιοχής, που θα αποτελέσει το σημείο αναφοράς τους για την διαθέσιμη γνώση, των ώριμων ερευνητικών αποτελεσμάτων, την παροχή υπηρεσιών και την πρόσβαση σε ερευνητικές και εργαστηριακές δομές.

- *Βελτίωση φυσικών υποδομών*

Η έλλειψη επαρκών και σύγχρονων υποδομών μεταφορών, ακόμη και μετά τη λειτουργία της ΕΓΝΑΤΙΑΣ, καθώς και οι περιορισμένης κλίμακας υπηρεσίες Logistic και η έλλειψη οργανωμένων αγορών (αγροτικών

³ Μάλιστα η ενίσχυση από τον αναπτυξιακό νόμο θα αυξηθεί από το 2022 λόγω αλλαγών στο Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (βλ. Παράρτημα Πίνακα 2).

προϊόντων, ιχθυαγορές κ.λπ.), καθιστούν το κόστος μεταφοράς προϊόντων και πρώτων υλών, ακόμη και μέσα στην Ελλάδα, τροχοπέδη για την ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της περιοχής. Γι' αυτό απαιτείται, για παράδειγμα: Να εκσυγχρονιστεί (ηλεκτροκίνηση κ.λπ.) το σιδηροδρομικό δίκτυο Θεσσαλονίκη-Αλεξανδρούπολη-Ορμένιο και να μελετηθούν οι κάθετοι σιδηροδρομικοί άξονες και τα σημεία σύνδεσης με τη Βουλγαρία (π.χ. Κομοτηνή-Rodkova) και την Τουρκία. Να αναβαθμιστεί η οδική σύνδεση Αρδάνιο-Ορμένιο και Κομοτηνή-Νυμφαία και μετά να συνδεθούν με ευρωπαϊκούς άξονες. Σύνδεση της Εγνατίας οδού με το λιμάνι Αλεξανδρούπολης. Βελτίωση της διασυνδεσιμότητας των μεταφορών (λιμάνι, σιδηρόδρομος, Εγνατία, κάθετοι άξονες και επίστευση της νέας γέφυρας –οδικής και σιδηροδρομικής– στους Κήπους). Εκσυγχρονισμός των πυλών εισόδου. Αναβάθμιση των ενεργειακών και τηλεπικοινωνιακών δικτύων, που υπολείπονται της υπόλοιπης χώρας. Να ενταχθεί το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης και το σύνολο των υποδομών μεταφοράς στα **διευρωπαϊκά δίκτυα** και στους μεγάλους άξονες.

- *Η Θράκη να γίνει «πιλότος» για τη συνολική αναβάθμιση των ψηφιακών υποδομών σε 5G. Να αναβαθμιστεί ο αναπτυξιακός ρόλος του Λιμανιού Αλεξανδρούπολης.*

Η ανάπτυξη της περιοχής σχετίζεται άμεσα με την αξιοποίηση του Λιμένα Αλεξανδρούπολης στο πλαίσιο των συνδυασμένων σύγχρονων μεταφορών, την ένταξη στα διευρωπαϊκά δίκτυα, με οδικούς άξονες και ηλεκτροκίνητο σιδηρόδρομο. Η δημιουργία διαμετακομιστικού κέντρου κι ενεργειακού κόμβου πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο της Εθνικής Στρατηγικής. Η αξιοποίηση και αναβάθμιση του εμπορικού χαρακτήρα του λιμανιού, με την υλοποίηση των αναγκαίων σύγχρονων υποδομών και την ανάπτυξη πλήθους εμπορικών δραστηριοτήτων, ακολουθώντας το μοντέλο των υποπαραχωρήσεων (πρακτική που κυριαρχεί κατά 88% στη διεθνή λιμενική βιομηχανία) κι όχι της πλήρους ιδιωτικοποίησης, δύναται να δώσει αναπτυξιακή ώθηση στην ευρύτερη περιοχή, να ενισχύσει τη γεωστρατηγική θέση της χώρας, να ενισχύσει την οικονομία και την εργασία.

Ο περιφερειακός ρόλος της Θράκης ως γέφυρα ειρήνης και συνανάπτυξης στην περιοχή βασίζεται μεταξύ άλλων και στη διεύρυνση του αναπτυξιακού

και εμπορικού χαρακτήρα του λιμένα Αλεξανδρούπολης καθώς και των υποδομών που συνδέονται με αυτόν. Πρέπει να προασπιστεί έναντι του κινδύνου στρατικοποίησης της περιοχής σε συνέχεια των Αναθεωρημένων Αμυντικών Συμφωνιών με τις ΗΠΑ.

Παράλληλα, δύναται η απόδοση μέρους της Δυτικής Χερσαίας Ζώνης στην τοπική κοινωνία, προκειμένου να αναπτυχθούν αθλητικές, πολιτιστικές, ψυχαγωγικές κι εμπορικές δραστηριότητες, αφήνοντας ισχυρό αναπτυξιακό αποτύπωμα στην περιοχή της Αλεξανδρούπολης.

- *Επέκταση κι αναβάθμιση του κεντρικού λιμανιού της Σαμοθράκης, αξιοποιώντας το εκπονημένο από το 2018 master plan.*

- *Να καταστεί η Θράκη ενεργειακός κόμβος διεθνούς εμβέλειας, γεγονός που, εκτός των οικονομικών ωφελειών, θα της προσδώσει μια ιδιαίτερη γεωστρατηγική θέση.*

Συγκεκριμένα, η Θράκη αναδεικνύεται σε μια εξαιρετικά σημαντική περιοχή για τα δίκτυα ενέργειας, γιατί βρίσκεται στο επίκεντρο του συνολικού σχεδιασμού για το φυσικό αέριο που αφορά όλη την Ευρώπη: α) Διαδριατικός Αγωγός Φυσικού Αερίου (TAP) που μεταφέρει φυσικό αέριο από το Αζερμπαϊτζάν μέσω Τουρκίας και Ελλάδας στην υπόλοιπη Ευρώπη, και Κάθετος Διασυνδετήριος Αγωγός Φυσικού Αερίου Ελλάδας-Βουλγαρίας (IGB), που θα διοχετεύσει το φυσικό αέριο από τον TAP στο δίκτυο της Βουλγαρίας. β) Κατασκευή πλωτού σταθμού Υγροποιημένου Φυσικού Αερίου (LNG) στην Αλεξανδρούπολη.

- *Αντιμετώπιση της ενεργειακής φτώχειας στην περιοχή (π.χ. ολοκλήρωση των δικτύων φυσικού αερίου στις πόλεις της Θράκης).*

Θα πρέπει παράλληλα να αξιοποιηθούν νέες μορφές ενέργειας, όπως η ύπαρξη των γεωθερμικών πεδίων στη Θράκη, η αιολική ενέργεια, η βιομάζα, το βιοαέριο και η αξιοποίηση του φυσικού αερίου για οικιακή και επαγγελματική χρήση. Βεβαίως με ταυτόχρονη διαφύλαξη κανόνων προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και της φυσικής κληρονομιάς (κάτι που δεν φαίνεται να συμβαίνει στην περίπτωση της εγκατάστασης ΑΠΕ στο Λειβαδίτη Ξάνθης).

- *Η βιομηχανία είναι καθοριστική για την ανάπτυξη. Αναδιάρθρωση της οικονομίας με ενίσχυση της βιομηχανίας, αύξηση της προστιθέμενης αξίας των επιχειρήσεων, αύξηση των εξαγωγών.*

Η βιομηχανία αποτελεί καθοριστικό στοιχείο για την ανάπτυξη. Ενίσχυση της τεχνολογικής αναβάθμισης και της συνεργασίας των μικρών και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεων, κυρίως στη μεταποίηση των προϊόντων της πρωτογενούς παραγωγής που μπορεί να είναι εξόχως ανταγωνιστική λόγω της πολυποικιλότητας και της παράδοσης σε υψηλής ποιότητας τοπικά προϊόντα. Για παράδειγμα, μπορεί να δημιουργηθούν δρόμοι του *κρασιού της Θράκης* και να διαμορφωθεί-κατοχυρωθεί το *brand name ΘΡΑΚΗ* με βάση τις μακράιωνες παραδόσεις της περιοχής που φτάνουν μέχρι τη μυθολογία αλλά και περνώντας από τους ελληνιστικούς, βυζαντινούς και νεότερους χρόνους (αντίστοιχα με το Eataly αλλά και τον *δρόμο του μεταξιού*). Ταυτόχρονα με την αναβάθμιση της αυτο-εικόνας της περιοχής και την ανάπτυξη μιας οικονομίας της εμπειρίας, μπορεί να προσδώσει στα προϊόντα υψηλή προστιθέμενη αξία. Αυτά μαζί, θα συμβάλουν και στην ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα.

- *Αξιοποίηση της παρουσίας πολύ μεγάλων επιχειρήσεων στη Θράκη, κυρίως λόγω των υψηλών κινήτρων των Αναπτυξιακών Νόμων.*

Να δοθούν κίνητρα σε πολύ μεγάλες επιχειρήσεις στη Θράκη ώστε να αντιμετωπίσουν την πρόκληση του εκσυγχρονισμού τους, να δημιουργήσουν δραστηριότητες υψηλότερης αξίας, σε συνεργασία κυρίως με το ΔΠΘ (π.χ. τεχνολογικό campus), και βέβαια με τις προσφερόμενες ενισχύσεις για Έρευνα και Ανάπτυξη.

- *Συστηματική και οργανωμένη προσπάθεια διαφοροποίησης-εμπλουτισμού και βελτίωσης της αποδοτικότητας του πρωτογενή τομέα, με έμφαση στις ορεινές περιοχές και βελτίωση της δυνατότητας επεξεργασίας γεωργικών προϊόντων κ.λπ.*

Η οικονομία της Θράκης παραμένει σε μεγάλο βαθμό αγροτική. Υπάρχει εξαιρετικά μικρός κλήρος⁴. Απαιτείται επομένως ενθάρρυνση της ανάπτυξης νέων, αποτελεσματικών συνεργατικών σχημάτων, για να μπορέσουν να παρακολουθήσουν τις τεχνολογικές εξελίξεις (ευφυής γεωργία κ.λπ.) και να

⁴ 68 στρεμ. κατά μ.ό, ενώ ο αντίστοιχος της ΕΕ28 είναι 161.

διεκδικήσουν μια καλύτερη θέση στην παγκόσμια αγροδιατροφική αγορά. Παρομοίως, χρειάζεται ενθάρρυνση του βαθμού συνεργασίας στο πλαίσιο του αγροτοδιατροφικού τομέα, σε όλα τα επίπεδα: μεταξύ των αγροτών (συνεταιρισμοί – παραδοσιακοί και νέου τύπου– κ.λπ.), μεταξύ των αγροτών και των μεταποιητικών επιχειρήσεων (συμβολαιακή γεωργία, κ.λπ.), μεταξύ των μεταποιητικών επιχειρήσεων του αγροτοδιατροφικού τομέα (δίκτυα και clusters) και μεταξύ ολόκληρης της αλυσίδας αξίας του αγροτοδιατροφικού τομέα και ερευνητικών κέντρων.

Να ενισχυθεί ένα Ολοκληρωμένο Σχέδιο ανάπτυξης της υπαίθρου για την περιοχή με προγράμματα για την προσέλκυση, την εκπαίδευση και στήριξη μιας νέας γενιάς αγροτών καθώς και την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών (ευφυής γεωργία).

Να υποβληθεί σχέδιο αναδιάρθρωσης της γεωργικής καλλιέργειας με καθιέρωση πιστοποιημένων γεωργικών συμβούλων για την παροχή συμβουλών σε αγρότες και κτηνοτρόφους για νέες μεθόδους καλλιέργειας και εκτροφής με την εφαρμογή νέων τεχνολογιών και «γεωργία ακριβείας».

Ανάπτυξη ποιοτικής γεωργίας και κτηνοτροφίας με διασύνδεση του πρωτογενούς τομέα με το επιστημονικό και ερευνητικό προσωπικό του ΔΠΘ.

Χρειάζεται να προχωρήσουν με μεγαλύτερους ρυθμούς οι αναδασμοί.

Απαιτούνται έργα για την άρδευση των καλλιεργειών με επιφανειακά ύδατα και χαμηλό κόστος και η κατασκευή των δικτύων άρδευσης στα υφιστάμενα ή νέα φράγματα και ταμιευτήρες σε Ροδόπη και Έβρο (π.χ. να προχωρήσει η κατασκευή του φράγματος του ποταμού Κομψάτου στον Ίασμο, έργο που θα δώσει τη δυνατότητα για άρδευση έως και 300 χιλ. στρεμμάτων). Μεγάλο μέρος των εκτάσεων της ΒΑ Ελλάδας ανατολικά της Θεσσαλονίκης αρδεύεται με νερά που προέρχονται από τη Βουλγαρία (Στρυμόνας, Νέστος, Άρδας, Έβρος) και την Τουρκία (Εργίνης), γεγονός που συχνά οδηγεί σε έλλειψη δυνατότητας άρδευσης σε μέρες ανομβρίας αλλά και σε πλημμύρες στις περιόδους μεγάλων βροχοπτώσεων.

Ανάγκη ανάπτυξης ενός πιλοτικού «ειδικού προγράμματος στη Θράκη» για την ανόρθωση και την αναδιάρθρωση της κτηνοτροφίας.

Ενίσχυση της σηροτροφίας και παραγωγής μεταξιού στο Σουφλί και ανάδειξη των παραδοσιακών κουκουλόσπιτων και των προϊόντων μεταξιού.

Δημιουργία οργανωμένων κτηνοτροφικών πάρκων με σύγχρονες υποδομές, οργανωμένη κτηνοτροφία και φιλοπεριβαλλοντικά έργα. Προστασία από ζωνόσους.

Πιλοτικά προγράμματα ψηφιακής γεωργίας για αναβαθμισμένη ποιότητα καλλιέργειας και προϊόντος καθώς και ανάπτυξη οικοτεχνίας και κυκλικής οικονομίας.

Απαιτούνται αντιπλημμυρικά έργα και ορθή διαχείριση των υδάτων με σύγχρονα έργα αξιοποίησης κι εξοικονόμησης νερού.

- **Ορυκτός πλούτος**

Ο ορυκτός πλούτος της περιοχής (π.χ. σπάνιες γαίες και ζεόλιθος) πρέπει να αξιοποιηθεί, με παράλληλη διασφάλιση της υγείας των κατοίκων της και του φυσικού της περιβάλλοντος. Η εξόρυξη μπορεί να αποτελέσει μια δραστηριότητα επικίνδυνη για το περιβάλλον και για αυτό το λόγο συνδέεται με δέσμευση για τη λήψη όλων των απαραίτητων μέτρων ασφαλείας και προστασίας του περιβάλλοντος, που προβλέπει τόσο η ευρωπαϊκή όσο και η ελληνική νομοθεσία. Με αυτά τα δεδομένα, οι δραστηριότητες που θέτουν συνολικότερα ζητήματα ως προς την αναπτυξιακή φυσιογνωμία περιοχών και δημιουργούν ζήτημα ευρύτερων περιβαλλοντικών επιπτώσεων θα πρέπει να αποκλείονται», όπως η εξόρυξη και η μεταλλουργία χρυσού.

Φυσικό περιβάλλον:

Διαχείριση και προστασία του πολύτιμου φυσικού κεφαλαίου της περιοχής σύμφωνα με την ευρωπαϊκή στρατηγική για τη βιοποικιλότητα, με ολοκληρωμένα σχέδια διαχείρισης των περιοχών του δικτύου NATURA 2000. Παράλληλα, ο φυσικός πλούτος πρέπει να αποτελέσει πόρο ανάπτυξης, και ενίσχυση της εργασίας, τουρισμού και παραγωγής.

Περιβαλλοντική αποκατάσταση και αξιοποίηση παλιών βιομηχανικών χώρων, όπως τα Μεταλλεία της Κίρκης.

1.4.3 Μετάβαση σε ένα νέο παράδειγμα οικονομικής ανάπτυξης της Θράκης

Μετάβαση σε ένα νέο παράδειγμα οικονομικής ανάπτυξης της Θράκης, που σχηματικά θα αποκαλούσαμε «οικονομία της γνώσης» με μείωση των κοινωνικών

και περιφερειακών ανισοτήτων –στηριζόμενο σε μεγάλο βαθμό στην υπάρχουσα δυναμική (path dependence) και στις ευρωπαϊκές πολιτικές της «έξυπνης εξειδίκευσης» (smart specialization), ως εξής:

- *Αύξηση της προστιθέμενης αξίας των επιχειρήσεων, αύξηση των εξαγωγών κ.λπ.*

- *Πιλοτική Ενεργοποίηση της «Δομής στήριξης ΜμΕ».*

Το 2019 (Ν.4605/2019) συστήθηκε το Δίκτυο υποστήριξης της επιχειρηματικότητας, που τελεί υπό την αιγίδα μιας επιτελικής δομής την οποία αποτελούν εκπρόσωποι του Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης, της Κεντρικής Ένωσης Επιμελητηρίων Ελλάδος, της Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών - Βιοτεχνών - Εμπόρων Ελλάδος, της Ελληνικής Συνομοσπονδίας Εμπορίου και Επιχειρηματικότητας και του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης. Κεντρικός στόχος είναι να αντιμετωπιστεί η ελλειπής ενημέρωση της επιχειρηματικής κοινότητας, κυρίως των μικρών και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεων, σχετικά με δημόσιες ιδίως πρωτοβουλίες που αναπτύσσονται προς όφελός της. Η Δομή θα λειτουργεί και ηλεκτρονικά, μέσω υπηρεσιών που θα προσφέρονται κεντρικά από ηλεκτρονική πλατφόρμα, αλλά και με φυσική παρουσία επιτόπου από εκπροσώπους της στα κατά τόπους επιμελητήρια. Η δημιουργία της Δομής θα επιφέρει πολλαπλασιαστικά αναπτυξιακά αποτελέσματα, υποστηρίζοντας ένα μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων γύρω από ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών όπως: Χρηματοδοτικές Ευκαιρίες, Διεθνοποίηση - Εξωστρέφεια, Καινοτομία και Οργάνωση, Συνέργειες και Δικτυώσεις και Αναδιάρθρωση/Μετασχηματισμός Επιχείρησης. Η ενεργοποίησή της πιλοτικά στη Θράκη θα ήταν ένα σημαντικό βήμα ενίσχυσης της περιοχής.

- *Βελτίωση της συνεργασίας του ΔΠΘ με Επιχειρήσεις – Επιμελητήρια (επαγγελματικά και επιστημονικά) – Εργαζόμενους – Αυτοδιοίκηση (Τοπική και Περιφερειακή).*

Απαιτείται υποβοήθηση του πανεπιστημίου, ώστε να μπορέσει να λειτουργήσει ως μοχλός ανάπτυξης που θα βοηθήσει τη μετάβαση των επιχειρήσεων στην 4BE. Συγκεκριμένα, προτείνεται να δημιουργηθεί ένα *τεχνολογικό campus με επίκεντρο την Πολυτεχνική Σχολή του ΔΠΘ* για την τεχνολογική υποστήριξη των επιχειρήσεων σε τομείς στους οποίους εξειδικεύεται ήδη η περιοχή (smart specialization). Το campus θα πρέπει να

προσελκύσει ερευνητικά κέντρα επιχειρήσεων από όλη τη χώρα και το εξωτερικό αλλά και παραρτήματα ερευνητικών κέντρων της χώρας. Η δημιουργία του τεχνολογικού campus θα βοηθήσει και στη συνολικότερη αναβάθμιση του ΔΠΘ και την καλύτερη ενσωμάτωσή του στην περιοχή. Επιδοτούμενα προγράμματα πρακτικής άσκησης τελειόφοιτων του ΔΠΘ σε επιχειρήσεις της περιοχής. Δημιουργία και στήριξη ενός βασικού σχεδίου Διά Βίου Μάθησης και ενίσχυσης δεξιοτήτων με συντονιστικό ρόλο του ΔΠΘ. Δημιουργία και ενίσχυση των Διετών Προγραμμάτων Σπουδών για αποφοίτους των ΕΠΑΛ και σε συνεργασία με τοπικούς παραγωγικούς φορείς.

- *Άμεση ολοκλήρωση του κτηματολογίου και απόκτηση τίτλων ιδιοκτησίας, στις ορεινές κυρίως περιοχές.*
- *Αξιοποίηση των μεγάλων τουριστικών δυνατοτήτων της περιοχής (ύπαρξη σημαντικών βιοτόπων, μνημείων βυζαντινών και οθωμανικών κ.λπ.).*

Η Θράκη είναι σημαντικός τόπος εναλλακτικού τουρισμού αλλά διαθέτει και ένα θαλάσσιο μέτωπο ελκυστικό στους κατοίκους της νότιας Βαλκανικής. Στο πλαίσιο αυτό, είναι αναγκαία η ανάδειξη των οθωμανικών μνημείων μεγάλου ιστορικού ενδιαφέροντος, όπως το Τέμενος του Βαγιαζήτ και ο Τεκές της Ρούσσας. Παραμένουν ανεξερεύνητες δύο βυζαντινές πόλεις (Αναστασιούπολη/Περιθεώρειο και Μαξιμιανούπολη/Μοσυνούπολη), καθώς και η μοναστική πολιτεία του Παπικείου όρους –τα θρακικά μετέωρα. Ανάδειξη της ευρύτερης περιοχής της Μαρώνειας και της μοναστικής πολιτείας του Παπικείου όρους, του Αρχαιολογικού χώρου Δοξιπάρας, η Πλωτινούπολη κ.ά. Δημιουργία ενός πιλοτικού προγράμματος σύγχρονου πολιτισμού για τη Θράκη και ειδικό πιλοτικό πρόγραμμα ανάδειξης και περιβαλλοντικής προστασίας κυρίως του ορεινού όγκου της Σαμοθράκης. Να δημιουργηθούν ενιαίες τουριστικές διαδρομές ανάδειξης και επίσκεψης των μνημείων της Θράκης. Αξιοποίηση των ιαματικών πηγών σε Ξάνθη, Έβρο και Σαμοθράκη.

1.4.4 Αξιοποίηση της διασυνοριακότητας

Οι αλλαγές που συντελέστηκαν στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και η πορεία ένταξης γειτονικών χωρών στην ΕΕ, το άνοιγμα των συνόρων, διαμόρφωσαν αντικειμενικά μεγάλες δυνατότητες για να αποτελέσει η διασυνοριακότητα το συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής.

- *Ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας, που αποτελεί ισχυρό συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής, καθώς βρίσκεται πλησιέστερα σε πέντε ευρωπαϊκές πρωτεύουσες (Κωνσταντινούπολη, Σόφια, Βουκουρέστι, Βελιγράδι, Σκόπια) απ' ό,τι στην Αθήνα.*

Ενδεικτικά: α) *Ανάπτυξη διακρατικών εμπορικών συμφωνιών, «κανονικοποίηση» των διασυνοριακών διαδικασιών για τη μείωση των καθυστερήσεων, δημιουργία διασυνοριακών διαδρόμων που διέρχονται από τους σημαντικότερους κόμβους μεταφορών (λιμένες και αερολιμένες), εμπορευματικούς σταθμούς και αστικά κέντρα, βελτίωση της διαχείρισης διασυνοριακών υδάτων και ενδαιτημάτων κ.λπ., β) *Ενθάρρυνση διασυνοριακών πρωτοβουλιών: της Αυτοδιοίκησης, επιχειρηματιών, Πανεπιστημίου κ.λπ., γ) *Ενθάρρυνση διασυνοριακού τουρισμού π.χ. με αξιοποίηση της ύπαρξης πολύ σημαντικών οθωμανικών και βυζαντινών μνημείων στη Θράκη, δ) Αναβάθμιση του μεθοριακού σταθμού της Νυμφαίας, με πρώτο βήμα την άρση της απαγόρευσης διέλευσης λεωφορείων και φορτηγών -σταθμός που είναι πολύ σημαντικός για τις μετακινήσεις προς και από τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία. Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό του τελωνείου των Κήπων, καθώς και την αναβάθμιση των τελωνείων Ορμενίου και Καστανεών.***

- *Η σημαντική διαφορά στα επίπεδα διαβίωσης / ανάπτυξης με τη Βουλγαρία και την Τουρκία δημιουργεί ευκαιρίες αλλά και είναι αιτία εντάσεων και χρειάζεται παρακολούθηση και διορθωτικές κινήσεις από την πλευρά της Πολιτείας.*

Συγκεκριμένα, παρατηρούνται: Με τη Βουλγαρία: α) Καθημερινές/συχνές μετακινήσεις Ελλήνων για αγορές φτηνών προϊόντων και υπηρεσιών από τη Βουλγαρία. Παράλληλα, υπάρχουν και καθημερινές αφίξεις Βουλγάρων σε εμπορικά καταστήματα της Θράκης για προμήθεια ειδών υψηλής ποιότητας, β) Είσοδος Βούλγαρων, κυρίως ανειδίκευτων εργατών, για εποχική εργασία

αλλά και εγκατάσταση κάποιων μικρών βουλγαρικών εμπορικών επιχειρήσεων, γ) Αγορά ακινήτων, κυρίως παραθαλασσίων κατοικιών, από εύπορους Βούλγαρους, δ) Παράλληλα, μέχρι πρόσφατα παρουσιάζονταν περιπτώσεις μεταφοράς της έδρας ελληνικών επιχειρήσεων στη Βουλγαρία για φορολογικούς λόγους ή για την παραγωγή προϊόντων έντασης εργασίας (πρωτίστως στον κλάδο έτοιμου ενδύματος).

Με την Τουρκία: Καθημερινές/συχνές μετακινήσεις Ελλήνων για αγορές φτηνών προϊόντων, ιδίως από τον Έβρο και τη Ροδόπη στην Αδριανούπολη. Πολλοί πολίτες, κυρίως μειονοτικοί, πραγματοποιούν ακόμη και τις καθημερινές τους προμήθειες στις γειτονικές αγορές της Κεσάνης, της Αδριανούπολης και της Ραιδεστού.

- *Δημιουργία «Οργανισμού Ανάπτυξης και Ενίσχυσης της Συνεργασίας της ΝΑ Ευρώπης».*

Το αναπτυξιακό μέλλον της Θράκης, και της Βόρειας Ελλάδας γενικότερα, συνδέεται καθοριστικά με την ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής των Βαλκανίων αλλά και της ομαλοποίησης των σχέσεων με την Τουρκία. Ο Οργανισμός αυτός θα βοηθήσει στην καλύτερη κατανόηση των λαών της Βαλκανικής και θα συντελέσει στην ανάπτυξη μεγαλύτερων βαθμών συνεργασίας με μια λογική *συνανάπτυξης*.

Υπάρχει ένα μεγάλο εύρος κοινών προβλημάτων που διαπερνά, αν και άνισα, το σύνολο σχεδόν των χωρών της περιοχής και ιδίως των περιοχών πέριξ των εκάστοτε συνόρων. Προβλήματα όπως: μικρές αγορές, περιορισμένη επενδυτική ελκυστικότητα, χαμηλή ερευνητική δραστηριότητα και περιορισμένη σύνδεσή της με την επιχειρηματικότητα, μεγάλος βαθμός διαρροής των νέων επιστημόνων, έντονο δημογραφικό πρόβλημα. Χρειάζονται λοιπόν πολιτικές για την αλλαγή της «εικόνας» της περιοχής, δηλαδή τη μετατροπή της από περιοχή εντάσεων σε περιοχή συνεργασίας και ειρηνικής συνύπαρξης.

Υπάρχει χώρος για τέτοιες από κοινού δράσεις, όπως:

- Κοινές εμπορικές αποστολές σε τρίτες χώρες, καθώς το συνδυαστικά αυξημένο μέγεθος αυξάνει την έλξη και τη διαπραγματευτική δύναμη

του συνόλου των χωρών (π.χ. Eataly), αλλά και για τουριστική συνανάπτυξη (π.χ. προώθηση ενός διαβαλκανικού τουριστικού προγράμματος κατανόησης του βαλκανικού θρησκευτικού φαινομένου). Γενικότερα, πρέπει να εντοπιστούν προσεκτικά το σύνολο των δράσεων όπου η από κοινού δραστηριοποίηση υπόσχεται να παράσχει πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα σε σχέση με τη μεμονωμένη δραστηριοποίηση.

- Συνεργασία μεταξύ ερευνητικών και ακαδημαϊκών βαλκανικών ιδρυμάτων, καθώς εκ του μεγέθους τους και μόνο δεν είναι σε θέση να καλύψουν ένα πολύ μεγάλο μέρος της ύλης που τα σύγχρονα μεγάλα ΑΕΙ και ερευνητικά ιδρύματα παρέχουν.

- Πρωτοβουλίες προς την ΕΕ για την αναγκαιότητα δημιουργίας ταμείου βαλκανικής συνανάπτυξης, για την επούλωση των εκροών ανθρωπίνου δυναμικού ιδίως εξειδικευμένου (brain drain) και την αντιμετώπιση της δημογραφικής παρακμής που απειλεί να ερημοποιήσει μεγάλες περιοχές της Βαλκανικής κ.λπ.

2. Θεσμικά

2.1 Πολυπολιτισμικότητα

Η πολυπολιτισμικότητα της Θράκης και η θέση της στο σταυροδρόμι Δύσης και Ανατολής, αποτελούν θετικούς παράγοντες για την οικονομική της ανάπτυξη, αλλά και την όλη εικόνα της περιοχής.

Το κλασικό, βυζαντινό και οθωμανικό παρελθόν της περιοχής προσφέρουν ιστορική ενότητα πολιτιστικού πλούτου. Οι σημαντικές εβραϊκές κοινότητες μέχρι τον Β' Παγκόσμιο και το Ολοκαύτωμα, η παρουσία Αρμενίων έως και σήμερα, οι πρόσφυγες από την Ανατολική και Βόρεια Θράκη, τη Μικρά Ασία, τον Πόντο, την Καππαδοκία, οι «παλλινοστούντες» από την πρώην ΕΣΣΔ, ενισχύουν τον πολιτιστικό πλούτο.

Πάντοτε οι ανταγωνισμοί και οι εμπορικές διεκδικήσεις προκαλούσαν εντάσεις, αλλά μέσα από αυτές αναδείχθηκαν συνέργειες που ανέδειξαν πολιτισμική εξέλιξη από τα ευρήματα της αρχαιολογικής έρευνας. Το χαρακτηριστικό της σύγκλισης και της συνεργασίας των λαών είναι το κυρίαρχο στοιχείο. Η Θράκη αποτελεί γέφυρα επικοινωνίας και ο κομβικός της ρόλος είναι ιστορικά και ερευνητικά διαπιστωμένος.

Η θρησκευτική ανοχή, η αρμονική συνύπαρξη χριστιανών και μουσουλμάνων καθώς επίσης και ο πολιτισμικός πλούτος της μειονότητας δεν πρέπει να λησμονούνται. Τα ήθη, τα έθιμα, η λαογραφία της Θράκης, τα μνημεία (αρχαία, ελληνιστικά, βυζαντινά, οθωμανικά), οι χώροι προσευχής των δύο θρησκειών με εμβληματικά μνημεία (όπως το τζαμί Διδυμοτείχου, ο ναός Κοσμοσώτειρας στις Φέρες, οι τεκέδες των Μπεκτασήδων στην ορεινή περιοχή του Έβρου, η Παναγιά της Αρχαγγελιώτισσας, η Παναγιά της Καλαμούς στην Ξάνθη, ο μακεδονικός τάφος στα Κομνηνά Σταυρούπολης, το κάστρο Πυθίου, το κάστρο Διδυμοτείχου, ο γαλλικός σταθμός Πυθίου, η Μεσημβρία πόλη, η Ρωμαϊκή-Βυζαντινή πόλη Τραϊανούπολης) δημιουργούν μία πλούσια πολιτιστική πραγματικότητα στην περιοχή.

Πρέπει, λοιπόν, να αναδειχθεί περαιτέρω ο πολυπολιτισμικός αλλά και διασυνοριακός χαρακτήρας της Θράκης. Πρόκειται για πολιτισμικό πλούτο που μπορεί να αξιοποιηθεί με πολλούς τρόπους και έχει και προφανή –χωρίς να περιορίζεται σε αυτήν– αναπτυξιακή διάσταση (τουρισμός κ.λπ.). Μια τέτοια προσπάθεια απαιτεί αρωγή από επιστημονικούς - ακαδημαϊκούς φορείς

Η μονοκαλλιέργεια του καπνού, η άνθιση του καπνεμπορίου, η διαδικασία καλλιέργειας από τη φύτευση μέχρι τη διάθεση του μοναδικού σε ποιότητα μασμά της Θράκης, δημιούργησε έναν τρόπο ζωής και επικοινωνίας της Θράκης, κυρίως της μειονότητας, με τον υπόλοιπο πληθυσμό της, αλλά και με τον έξω κόσμο μέσω μεγάλων ελληνικών και διεθνών εταιρειών διακίνησης του μοναδικού αυτού προϊόντος.

Ακόμη και στη γευσιγνωσία και την οινοποιία, η Θράκη έχει διανύσει μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα διαδρομή. Τα κρασιά αυτής της περιοχής διακρίνονται μεταξύ των ποικιλιών που θεωρούνται σπάνιες και συνδυάζονται με εδέσματα των ντόπιων, των προσφύγων, των μουσουλμάνων. Η τυροκλωστή των Ποντίων, ο καβουρμάς των ντόπιων και το κατσαμάκι των Πομάκων (πολέντα στην Ιταλία) συγκαταλέγονται στα ενδιαφέροντα πολιτιστικά χαρακτηριστικά που παρουσιάζει η περιοχή.

Στην ορεινή περιοχή, η επαναφορά των αργαλειών μπορεί να ζωντανέψει ξανά την οικοτεχνία που έχει πολλά στοιχεία χρωματικά και σχεδιαστικά της ευρύτερης περιοχής. Τα μαντήλια που φορούν οι μουσουλμάνες και οι στολές τους χαρακτηρίζονται από χρωματικό πλούτο και στοιχεία της χλωρίδας της ορεινής Ροδόπης και διαφοροποιούνται από τις μονόχρωμες ενδυματολογικές επιλογές του αυστηρού σουνιτικού Ισλάμ.

Τα τουρκικά, τα ρομανί και τα πομακικά συνθέτουν μία πλούσια γλωσσική πραγματικότητα που εκφράζεται σε τραγούδια, μύθους και παραδόσεις των σύνοικων στοιχείων της μειονότητας. Προτείνεται η καταγραφή παραδοσιακών τραγουδιών πομάκων και ρομανί, που θα συμβάλει άμεσα στη διατήρηση της γλωσσικής και πολιτιστικής ιστορίας αυτών των κοινοτήτων αλλά και στη συνοχή τους.

Στον Έβρο η μεταξοκαλλιέργεια (Σουφλί) και η παραγωγή συνδέουν τη Θράκη με τους δρόμους του μεταξιού και την φέρνουν πολύ πέρα από τα ευρωπαϊκά της σύνορα.

Αυτό το μωσαϊκό πολιτισμού αποτελεί μία σημαντική πολιτιστική κληρονομιά που μέχρι σήμερα βοηθά στην αλληλοκατανόηση και τον σεβασμό της διαφορετικότητας, διατηρώντας τη συνοχή του κοινωνικού ιστού στη Θράκη μακριά από πολώσεις και στερεότυπα.

2.2 Θεσμικά και εκπαιδευτικά ζητήματα σχετικά με τη Μειονότητα

Η μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης συναπαρτίζεται από τρεις εθνοτικές ομάδες: τουρκογενείς, πομάκους και ρομά. Η Ελληνική Πολιτεία σέβεται τα δικαιώματά τους, ως δικαιώματα Ελλήνων πολιτών, όπως και τις σχετικές προβλέψεις της Συνθήκης της Λωζάννης. Προτεραιότητα της Ελληνικής Πολιτείας είναι η προώθηση δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων στη Θράκη που θα ενισχύσουν τα δικαιώματα της μουσουλμανικής μειονότητας, θωρακίζοντας την ισονομία και ισοπολιτεία και την κοινωνική συνοχή στην περιοχή.

Στο πλαίσιο αυτό, έλαβε και θα λαμβάνει πρόσθετα θετικά μέτρα για να αντιμετωπισθούν ανισότητες που αφορούν τη μειονότητα, με προτεραιότητα: στα δικαιώματα των γυναικών και των παιδιών, σε σχετικές ρυθμίσεις του διεθνούς δικαίου, στην εκπαίδευση και τα θρησκευτικά δικαιώματα, όπως και στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, μεταξύ άλλων ως προς το δικαίωμά τους να διατηρούν τα χαρακτηριστικά της ταυτότητας τους, να αυτοπροσδιορίζονται αναλόγως και όχι να ετεροπροσδιορίζονται. Ανάλογα προστατεύει και θα λάβει πρόσθετα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων ατόμων εντός της μειονότητας να υπερασπίζονται τις δικές τους προσωπικές επιλογές για την ταυτότητα και τον αυτοπροσδιορισμό τους.

Στο παρελθόν υπήρξαν σοβαρά λάθη και σημαντικές αστοχίες στις κρατικές πολιτικές απέναντι στη μειονότητα, που δημιούργησαν μία διαχρονική αίσθηση αδικίας για την αντιμετώπιση των μελών της ως δεύτερης κατηγορίας πολιτών. Από τη δεκαετία του 1990, με κυμαινόμενη επιτυχία, καταβλήθηκαν προσπάθειες για την αναστροφή της κατάστασης αυτής.

Η Κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ προώθησε την ιστορικής σημασίας νομοθετική ρύθμιση για την προαιρετικότητα της Σαρίας και τον εκσυγχρονισμό των μουφτειών, διόρισε Τοποτηρητές και άνοιξε τη συζήτηση για κατάργησή της Σαρίας και την ανάδειξη μουφτήδων με διαδικασίες που θα αποφασιστούν σε διαβούλευση με τη μειονότητα και θα εξασφαλίζουν την μεγαλύτερη δυνατή αποδοχή τους. Ειδικότερα, οι σημαντικές μεταρρυθμίσεις που θεσπίστηκαν στην περίοδο διακυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ 2015-2019 είναι οι εξής:

- Το 2018, με την ψήφιση του νόμου 4511/2018, καθιερώνεται η προαιρετική εφαρμογή της Σαρίας. Οι υποθέσεις οικογενειακού και κληρονομικού δικαίου ρυθμίζονται πλέον από τις κοινές διατάξεις και το τεκμήριο της δικαιοδοσίας έχουν τα πολιτικά δικαστήρια. Μόνο κατ' εξαίρεση υπάγονται στη δικαιοδοσία του Μουφτή, εφόσον αμφότερα τα διάδικα μέρη υποβάλουν σχετική αίτηση για επίλυση της συγκεκριμένης διαφοράς κατά τον Ιερό Μουσουλμανικό Νόμο. Ειδικότερα για τις κληρονομικές σχέσεις των μελών της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης, αυτές ρυθμίζονται από τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα, εκτός εάν ο διαθέτης συντάξει ενώπιον συμβολαιογράφου δήλωση τελευταίας βούλησης με αποκλειστικό περιεχόμενο της τη ρητή επιθυμία του να υπαχθεί η κληρονομική του διαδοχή στον Ιερό Μουσουλμανικό Νόμο και η δήλωση αυτή είναι ελεύθερα ανακλητή. Η μεταρρύθμιση αυτή αποτέλεσε ένα νέο βήμα στην κατεύθυνση της ισονομίας και των ατομικών δικαιωμάτων – ιδιαίτερα για τις γυναίκες και τα παιδιά– με πλήρη σεβασμό σε θέματα ταυτότητας και θρησκευτικής πίστης.
- Η μεταρρύθμιση συμπληρώθηκε με το Π.Δ. 52/2019, το οποίο καθόρισε για πρώτη φορά τους δικονομικούς κανόνες για τη συζήτηση υποθέσεων δικαιοδοσίας του Μουφτή και την έκδοση των αποφάσεών του, ρύθμισε κρίσιμα θέματα οργάνωσης και λειτουργίας των Μουφτειών και σύστησε απαραίτητες θέσεις υπαλλήλων για την υποβοήθηση του έργου τους.

- Σύσταση και λειτουργία του Τομέα Μειονοτικής Εκπαίδευσης στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης που εξασφαλίζει για πρώτη φορά πανεπιστημιακού επιπέδου εκπαίδευση των δασκάλων του μειονοτικού-τουρκόγλωσσου προγράμματος στα μειονοτικά δημοτικά σχολεία της Θράκης.
- Πιλοτικό πρόγραμμα για τη χρήση της μητρικής γλώσσας των νηπίων ως γλώσσας στήριξης σε νηπιαγωγεία με αμιγώς μειονοτικό μαθητικό πληθυσμό, μέσω της ταυτόχρονης παρουσίας στην τάξη της νηπιαγωγού και συνεργάτριας-πολιτισμικής διαμεσολαβήτριας από τη μειονότητα.
- Πολυεπίπεδη παρέμβαση στο Μειονοτικό Γυμνάσιο-Λύκειο Ξάνθης με επέκταση του σχολείου σε νέες αίθουσες, λειτουργία αποκλειστικά σε πρωινή βάρδια, τερματισμό ενός καθεστώτος εξαίρεσης προς το ιδιοκτησιακό καθεστώς και τη χωρίς άδεια λειτουργία του σχολείου, καθώς και κανονικοποίηση σε θέματα διοίκησης, λειτουργίας και εργασιακών σχέσεων.
- Θετική διάκριση για την κάλυψη θέσεων ψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών και δασκάλων από τη μειονότητα στα Κέντρα Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης Ροδόπης και Ξάνθης, καθώς και για την εισαγωγή για πρώτη φορά μειονοτικών σπουδαστών στην Πυροσβεστική Ακαδημία. Καθιέρωση δικαιώματος μετεγγραφής στους μειονοτικούς φοιτητές που εισάγονται στα πανεπιστήμια με την ποσόστωση του 0,5%.
- Ψηφιακή τηλεοπτική κάλυψη των ορεινών περιοχών της Θράκης.
- Δημιουργία πολιτιστικών κέντρων στις μεγάλες κοινότητες για τη διατήρηση ηθών, εθίμων, πολιτιστικών παραδοσιακών τους στοιχείων.

Η Πολιτεία πρέπει να ενισχύσει ακόμη περισσότερο στην Θράκη ένα μοντέλο ανοιχτής δημοκρατικής κοινωνίας και ένα πρότυπο ευρωπαϊκής μειονοτικής πολιτικής που θα σέβεται απολύτως τα ανθρώπινα και μειονοτικά δικαιώματα. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να αποτραπεί και η παρέμβαση της Τουρκίας σε ζητήματα που αφορούν Έλληνες πολίτες στην περιοχή και παραβιάζει τις προβλέψεις της Συνθήκης της Λωζάννης. Στην κατεύθυνση αυτή προτείνονται οι εξής κατευθύνσεις ανά τομέα:

2.2.1 Εκπαίδευση

Στην μειονότητα παρέχεται εκπαίδευση μέσω του διακριτού συστήματος των μειονοτικών σχολείων (Δημοτικά και Γυμνάσια-Λύκεια), της Δημόσιας Εκπαίδευσης και των δύο ιεροσπουδαστηρίων. Ακολουθούν σημεία ισχυουσών πολιτικών αλλά και σχετικές μεταρρυθμιστικές προτάσεις ενίσχυσης, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο:

A) Ενίσχυση των υποδομών (κτίρια, μεταφορές κ.λπ.) που θα δημιουργήσουν τις κατάλληλες συνθήκες για τη λειτουργία σύγχρονων πολυθέσιων δημόσιων σχολείων (Δημοτικά). Αντιμετώπιση του κτηριακού προβλήματος στα μειονοτικά Γυμνάσια-Λύκεια μεταξύ άλλων και μέσω της επέκτασης σε καινούργια κτίρια, σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση. Επιγραμματικά, το τρίπτυχο των μεταρρυθμίσεων ως προς τις υποδομές πρέπει να περιλαμβάνει σύγχρονα πολυθέσια σχολεία, την εξασφάλιση προγραμμάτων σίτισης καθώς και της μετακίνησης των παιδιών με στόχο, μεταξύ άλλων, την αποτελεσματική αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής.

B) Περαιτέρω εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου για τη λειτουργία και διοίκηση των μειονοτικών σχολείων, με την αναβάθμιση των ποιοτικών χαρακτηριστικών των διδασκόντων. Για την επίτευξη αυτού του στόχου συστήνεται η διασύνδεση με τον Τομέα Μειονοτικής Εκπαίδευσης που ήδη λειτουργεί στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (ΔΠΘ) για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 4452/2017, καθώς και η σχετική, και κατά περίπτωση, προσαρμογή του θεσμικού πλαισίου.

Γ) Δημιουργία αναβαθμισμένων, και συμπεριληπτικών δημόσιων σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που να παρέχουν πρότυπη

εκπαίδευση, και στους ορεινούς όγκους της Ξάνθης και της Κομοτηνής, με ευέλικτο πρόγραμμα σπουδών, με εισαγωγή της τουρκικής γλώσσας ως γλώσσας επιλογής.

Δ) Νηπιαγωγεία: Το πιλοτικό πρόγραμμα (2017-2019) που προέβλεπε τη χρήση της μητρικής γλώσσας των νηπίων ως γλώσσας στήριξης σε νηπιαγωγεία με αμιγώς μειονοτικό μαθητικό πληθυσμό ήταν μια πρωτοβουλία μεγάλης παιδαγωγικής και εκπαιδευτικής σημασίας. Μετά την αξιολόγηση του θα πρέπει να διευρυνθεί σε όλους τους αμιγώς μειονοτικούς οικισμούς, μέσω της ταυτόχρονης παρουσίας στην τάξη της νηπιαγωγού και συνεργάτη – γνώστη της μητρικής γλώσσας.

Ακόμα, προτείνεται η δημιουργία και διαρκής ενίσχυση των κέντρων δημιουργικής απασχόλησης, με την ενθάρρυνση συμμετοχής γυναικών από την τοπική κοινωνία, που θα επιτύχει διπλό στόχο, τόσο την ενδυνάμωση της απασχόλησης του τοπικού πληθυσμού των γυναικών, όσο και τη συνεισφορά στην ευρύτερη εκπαιδευτική αγωγή των παιδιών. Επιπλέον χρήσιμο θα ήταν να λειτουργήσουν εκ νέου και δομές δια βίου μάθησης, π.χ. σχολεία δεύτερης ευκαιρίας τα οποία έδωσαν τη δυνατότητα αντιμετώπισης του αναλφαβητισμού και ένταξης στην αγορά εργασίας μεγάλου αριθμού μουσουλμάνων γυναικών.

Προτείνεται, σε συνεργασία με τις Διοικήσεις του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου και του Διεθνούς Πανεπιστημίου να υπάρξουν συγκεκριμένες πρωτοβουλίες προκειμένου να ενισχυθεί ο ρόλος που μπορούν να διαδραματίσουν σε πολλούς τομείς οι οποίοι σχετίζονται με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση αλλά και την ανάπτυξη της περιοχής.

2.2.2 Θρησκευτικές ελευθερίες

- Με το νόμο 4511/2018 «Τροποποίηση του άρθρου 5 της από 24.12.1990 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου Περί Μουσουλμάνων Θρησκευτικών Λειτουργιών» καταργήθηκε η υποχρεωτική εφαρμογή της Σαρίας. Η προαιρετική εφαρμογή της συνιστά ένα σημαντικό θεσμικό βήμα στην κατεύθυνση της ισονομίας και των ατομικών δικαιωμάτων –ιδιαιτέρα για τις γυναίκες και τα παιδιά– με πλήρη σεβασμό σε θέματα ταυτότητας και θρησκευτικής πίστης. Οι υποθέσεις οικογενειακού και κληρονομικού δικαίου ρυθμίζονται πλέον από τις κοινές διατάξεις και το τεκμήριο της δικαιοδοσίας έχουν τα πολιτικά δικαστήρια. Τη διάταξη αυτή ακολούθησαν το Προεδρικό

διάταγμα (Π.Δ.52/2019) «Σύσταση, οργάνωση και λειτουργία Διεύθυνσης υποθέσεων δικαιοδοσίας Μουφτή στις Μουφτείες της Θράκης» και η παύση Μουφτήδων με βάση διάταξη του νόμου 4559/2018 που προβλέπει αυτοδίκαια έξοδο από την υπηρεσία με τη συμπλήρωση του 67^{ου} έτους (όπως για τους δικαστές). Τον Ιανουάριο του 2019 το ΣτΕ απέρριψε την προσφυγή των προηγούμενων Μουφτήδων που στράφηκαν κατά του νόμου. Μετά την παύση λόγω ηλικιακού ορίου των Μουφτήδων Ξάνθης και Κομοτηνής, το 2018 τοποθετήθηκαν στη θέση τους Τοποτηρητές μέχρι να αποφασισθεί η διαδικασία τοποθέτησης των νέων μουφτήδων. Στρατηγικό στόχο αποτελεί η τελική πλήρης ευθυγράμμιση του νομοθετικού πλαισίου με τον ευρωπαϊκό νομικό πολιτισμό, με την κατάργηση της Σαρία, μετά από διαβούλευση με τη μειονότητα.

- Ο Νόμος 1920/1991 χρειάζεται πλέον επαναδιατυπώσεις προκειμένου να εξασφαλισθεί ότι οι μουφτήδες χαίρουν της γενικότερης αποδοχής της μειονότητας. Η Ελληνική Πολιτεία πρέπει να αποφασίσει, σε διαβούλευση με τη μειονότητα, τις ανάλογες νομοθετικές μεταρρυθμίσεις, για την ανάδειξη μουφτή, στη βάση των παρακάτω γενικών κατευθύνσεων:
 - Όταν χηρεύει η θέση του Μουφτή, διορίζεται τοποτηρητής, ο οποίος εκκινεί την προβλεπόμενη από τον νόμο διαδικασία ανάδειξης Μουφτή, δημοσιοποιώντας πρόσκληση υποβολής υποψηφιοτήτων. Οι υποψήφιοι για το αξίωμα του μουφτή κατά το νόμο πρέπει να κατέχουν πτυχίο Θεολογίας ΑΕΙ.
 - Προτείνεται η σύσταση ενός ευρύτερου Συμβουλίου, του οποίου η σύνθεση πρέπει να ανταποκρίνεται στα δεδομένα του ευρωπαϊκού νομικού πολιτισμού, και να εξασφαλίζει την ευρύτατη αποδοχή της μειονότητας. Η πρόταση του Συμβουλίου διαβιβάζεται στον Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, ο/η οποίος/α έχει όλη την ευθύνη της διαδικασίας και εισηγείται στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας την έκδοση σχετικού Προεδρικού Διατάγματος.
 - Πρέπει να προσδιοριστούν συγκεκριμένοι κανόνες και κριτήρια για τον καθορισμό της σύνθεσης των μελών του Συμβουλίου όπως και για την διαδικασία ανάδειξης Μουφτήδων που έχουν την ευρύτατη αποδοχή της

μειονότητας. Στο πλαίσιο αυτό, δεν είναι απαραίτητο όλοι οι ιμάμηδες που συμμετέχουν στο Συμβούλιο να είναι πτυχιούχοι ΑΕΙ.

2.2.3 Μουσουλμανική (βακουφική) περιουσία

Ο νόμος 3647/07 χρήζει τροποποίησης-επαναδιατύπωσης με σκοπό τη διενέργεια εκλογών οι οποίες πρέπει να πραγματοποιηθούν το συντομότερο δυνατόν. Δεν έχει εφαρμοστεί μέχρι σήμερα.

Όπως και στην περίπτωση του νόμου για την ανάδειξη Μουφτήδων, έτσι και με τον νόμο για τις διαχειριστικές και βακουφικές επιτροπές πρέπει: α) να αναλυθούν σοβαρά οι λόγοι της μη εφαρμογής τους και β) να γίνει εκτίμηση σχετικά με το ποιον βολεύει και ποιον όχι η παρούσα «λιμνάζουσα» κατάσταση.

Η μη εφαρμογή τους δεν αποτελεί αποτέλεσμα ελλιπούς πολιτικής πυγμής. Και στις δύο περιπτώσεις η εφαρμογή εξαρτάται προφανώς από τη συμμετοχή της μειονότητας στις προβλεπόμενες διαδικασίες.

Πριν από τη διενέργεια εκλογών για τις διαχειριστικές επιτροπές των τριών πόλεων πρέπει να προηγηθεί πλήρης καταγραφή και εκτίμηση του αριθμού και της περιουσίας των βακουφίων, καθώς και των χρεών, υποθηκών και λοιπών υποχρεώσεων που τα συνοδεύουν (πολλά τζαμιά δεν έχουν τίτλους κυριότητας).

Το νομικό καθεστώς να είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου.

Να προβλεφθεί ουσιαστικός διαχειριστικός έλεγχος.

Το άρθρο 10, παρ.2 του ν. 3647/08 είναι προβληματικό και συντείνει στη μη εφαρμοσιμότητα του νόμου.

Ως προς το σκέλος των βακουφικών επιτροπών (μουτεβελήδες), ο εν ισχύ νόμος είναι αντικειμενικά μη εφαρμόσιμος αφού δεν περιγράφει τον τρόπο διενέργειας των εκλογών και δεν περιλαμβάνει σχετική εξουσιοδοτική διάταξη. Επιβάλλεται η εκλογή από τους κατοίκους του εκάστοτε χωριού/πιστούς.

2.2.4 Μέτρα θετικής διάκρισης (affirmative action)

Οι στοχευμένες και καλά μελετημένες θετικές διακρίσεις λειτουργούν εξαιρετικά ως μοχλοί κοινωνικής ενσωμάτωσης και συνοχής με πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα. Μετά την πρωτοβουλία της ποσόστωσης 0,5% για την εισαγωγή στα Πανεπιστήμια το 1995, ακολούθησε αυτή του 2008 (Ν. 3647/08) για αντίστοιχου ύψους ποσόστωση στις προσλήψεις μέσω ΑΣΕΠ. Το 2016 καθορίστηκε ποσόστωση 2% για την εισαγωγή στη Σχολή Δοκίμων και στη Σχολή Αξιωματικών της Πυροσβεστικής. Προβλέψεις έχουν υπάρξει επίσης το 2014 και το 2018 για την εκπροσώπηση της μειονότητας σε θεσμούς της εκπαίδευσης σε τοπικό επίπεδο (σύμβουλοι, συντονιστές εκπαίδευσης, ψυχολόγοι και άλλες ειδικότητες στα Κέντρα Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης - ΚΕΣΥ).

Στο πλαίσιο της ενίσχυσης της παρουσίας μειονοτικών φοιτητών στα ελληνικά πανεπιστήμια, πρέπει να ενδυναμωθεί και να επεκταθεί το καθεστώς ειδικής ποσόστωσης στη δημόσια διοίκηση, συμπεριλαμβανομένων των σωμάτων ασφαλείας, καθώς και με ρύθμιση θετικής διάκρισης φοιτητών μειονότητας που θα στοχεύει στην εξασφάλιση στέγασης βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων.

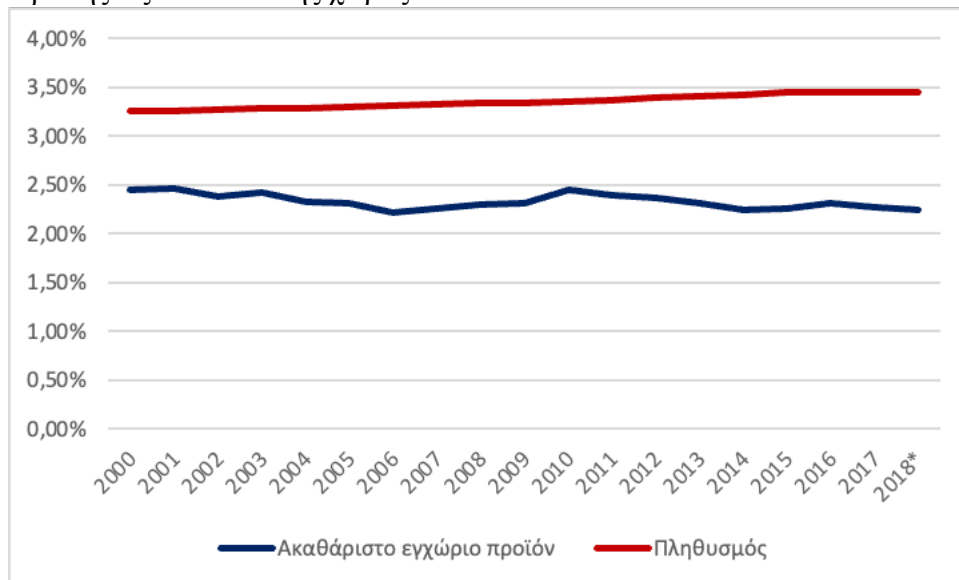
Η ελληνική πολιτεία πρέπει να παρακολουθεί, με τα αρμόδια όργανα της, την τήρηση των μέτρων θετικής διάκρισης και να τα επεκτείνει όταν κρίνεται αναγκαίο. Ενδεικτικά: Στην αστυνομία, τη συνοριοφυλακή, τη δασοφυλακή, προσλήψεις εμπειρογνομόνων με τη διαδικασία που προβλέπεται, μεταξύ άλλων, στα Υπουργεία Δικαιοσύνης, Εξωτερικών, Παιδείας, Προστασίας του Πολίτη.

2.2.5 Τίτλοι Ιδιοκτησίας

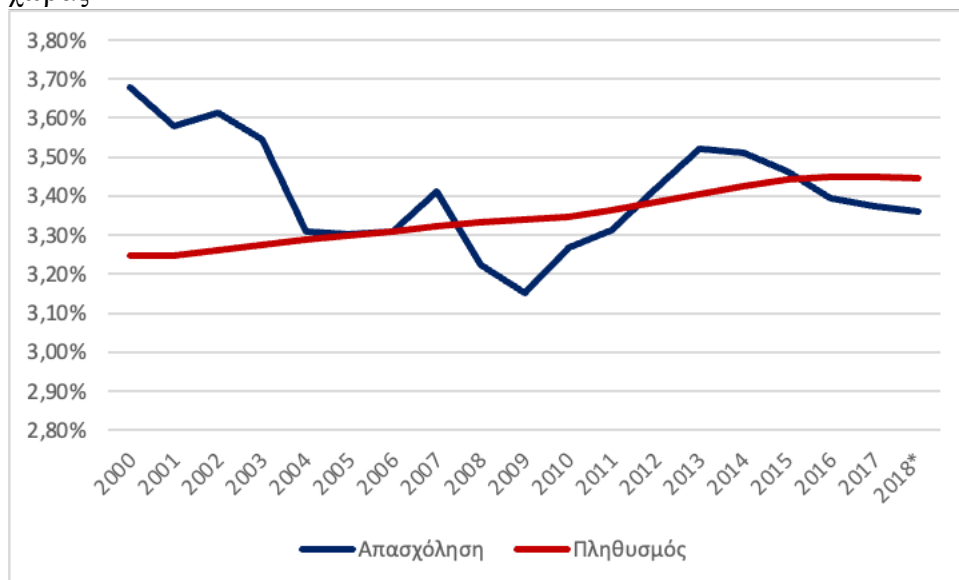
Σημαντικός αριθμός μειονοτικών δεν διαθέτει τίτλους ιδιοκτησίας. Το θέμα δημιουργεί ζήτημα οικονομικής και κοινωνικής ανασφάλειας. Ήδη έχει θεσμοθετηθεί η ειδική νομιμοποίηση αυθαιρέτων κτισμάτων εάν αφορούν την πρώτη κατοικία με μειωμένο πρόστιμο, χωρίς να θεραπεύεται το πρόβλημα έλλειψης νομιμοποιητικών εγγράφων (ν. 4067/2012, άρθρο 47). Το ελληνικό κράτος καλείται να επιταχύνει την επίλυση του θέματος των τίτλων ιδιοκτησίας, συμπεριλαμβανομένης και της κοινότητας των παλλινοστούντων (ιθαγένειες και τίτλοι).

Παραρτήματα

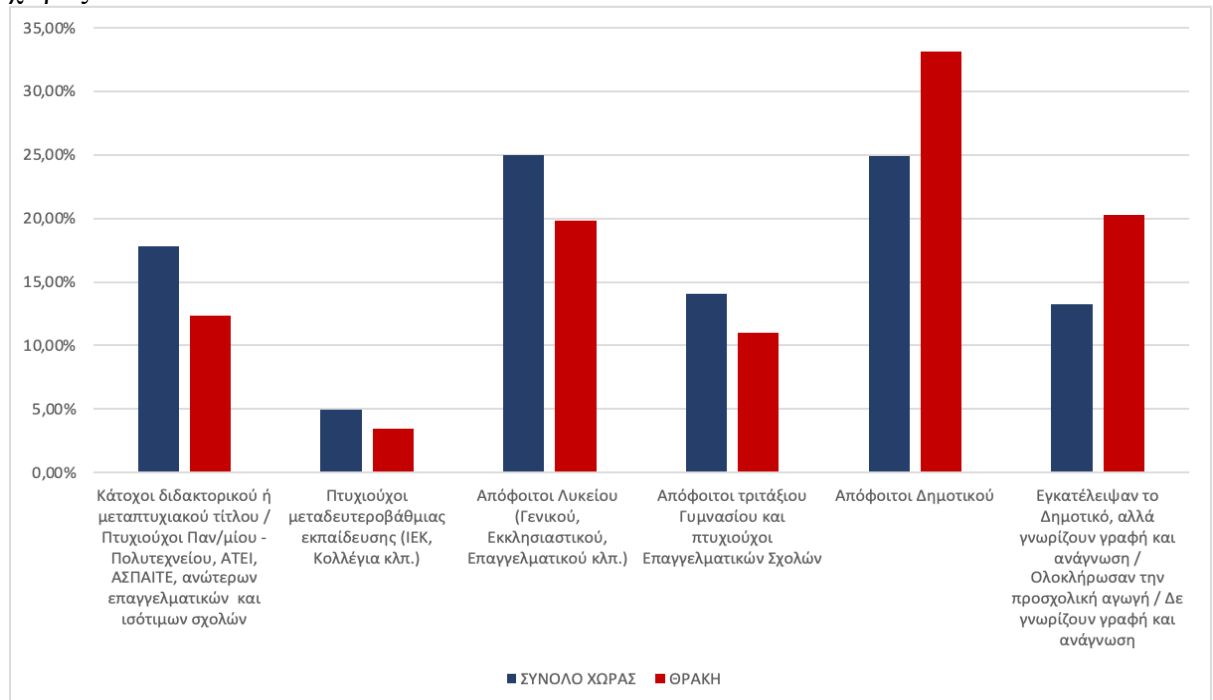
Διάγραμμα 1. Πληθυσμός και κατά κεφαλή ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) της Θράκης ως ποσοστό της χώρας



Διάγραμμα 2: Πληθυσμός και Απασχόληση στη Θράκη ως ποσοστό του συνόλου της χώρας



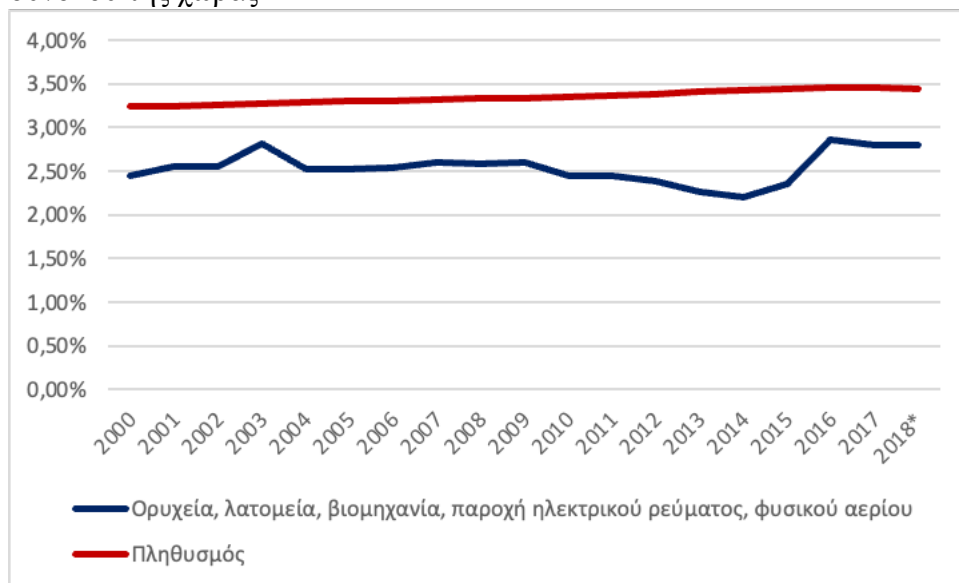
Διάγραμμα 3: Ποσοστό πληθυσμού ανά επίπεδο εκπαίδευσης, Θράκη και σύνολο χώρας



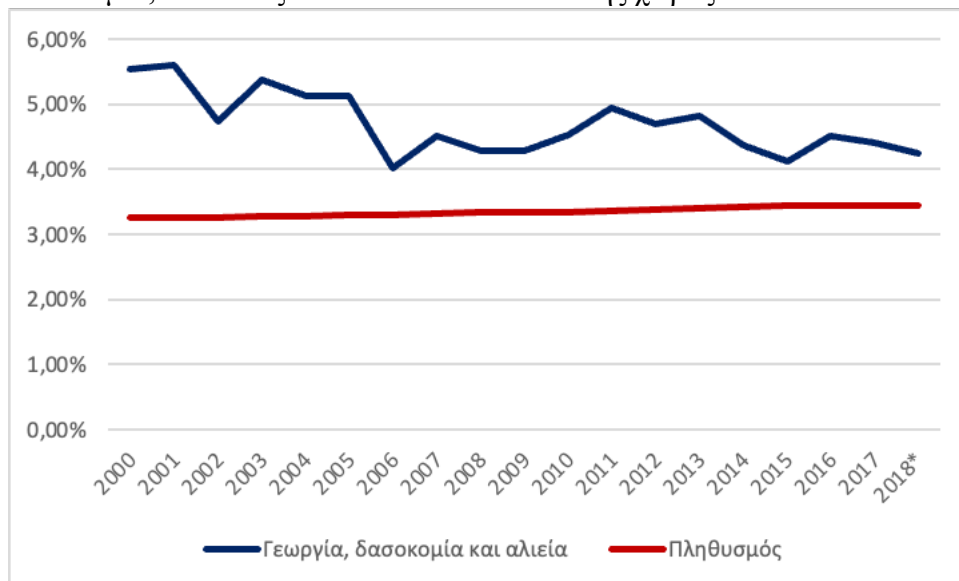
Πίνακας 1: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία κατά τομέα στη Θράκη, 2018 και στόχοι για 2027

	Τομέας	2018	2027			
		α.α.	% στο σύνολο Ελλάδας	% στο σύνολο Θράκης		
				2018	καλό σενάριο	αισιόδοξο σενάριο
1	Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	279	4,2	8,0	7,0	6,5
2	Ορυχεία, λατομεία, βιομηχανία, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού, κλιματισμού και νερού, επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων και δραστηριότητες εξυγίανσης	601	2,8	17,2	20,0	24,0
3	Κατασκευές	47	2,1	1,3	1,5	1,5
4	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών, μεταφορές και αποθήκευση, δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης	633	1,5	18,1	18,0	18,0
5	Ενημέρωση και επικοινωνία	59	1,2	1,7	1,5	2,0
6	Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	101	1,2	2,9	2,5	3,0
7	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	395	1,5	11,3	10,0	11,0
8	Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες	103	1,3	2,9	4,0	4,0
9	Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία και την κοινωνική μέριμνα	1180	3,8	33,8	32,5	27,0
10	Τέχνες, διασκέδαση, ψυχαγωγία, άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών, δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών, μη διαφοροποιημένες δραστηριότητες νοικοκυριών που αφορούν την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών για ίδια χρήση, δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	98	1,8	2,8	3,0	3,0
	ΣΥΝΟΛΟ	3496	2,2	100,0	100,0	100,0

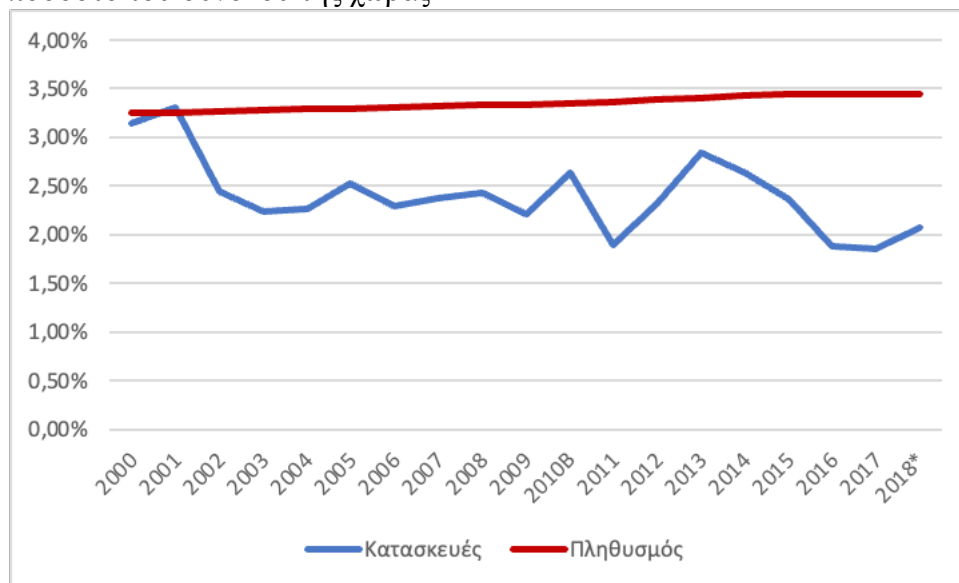
Διάγραμμα 4: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε ορυχεία, λατομεία, βιομηχανία, παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας



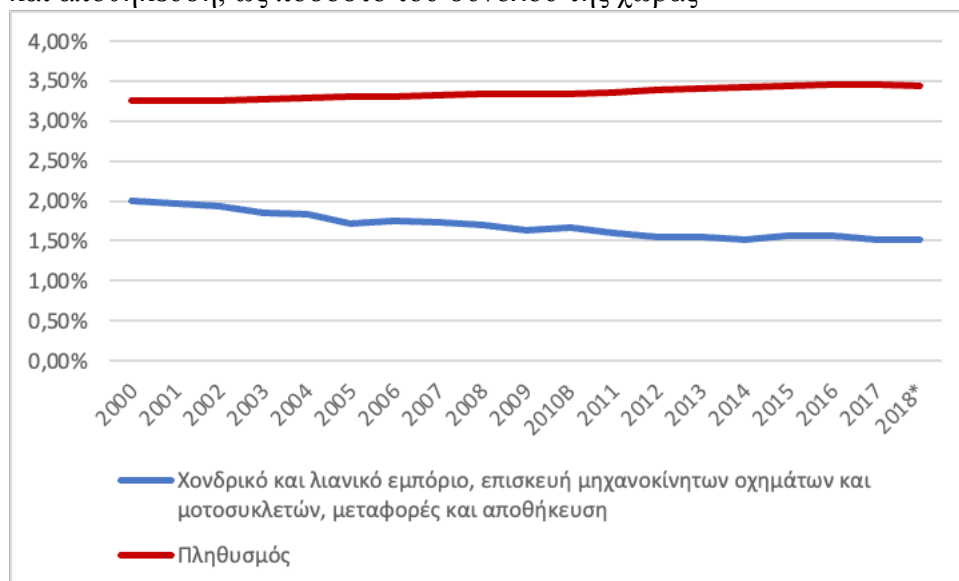
Διάγραμμα 5: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε γεωργία, δασοκομία, αλιεία ως ποσοστό του συνόλου της χώρας



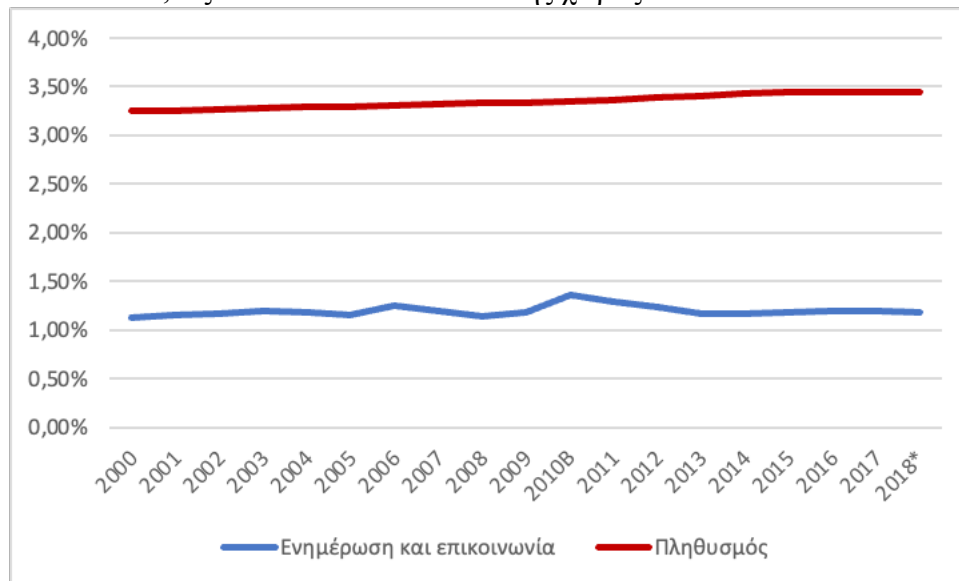
Διάγραμμα 6: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε κατασκευές, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας



Διάγραμμα 7: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών, μεταφορές και αποθήκευση, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας



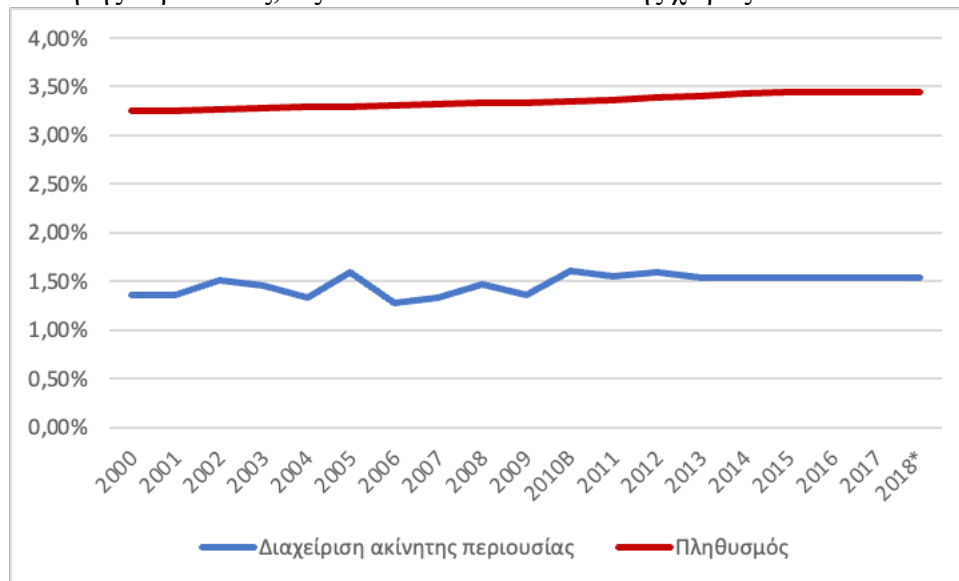
Διάγραμμα 8: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε ενημέρωση και επικοινωνία, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας



Διάγραμμα 9: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας



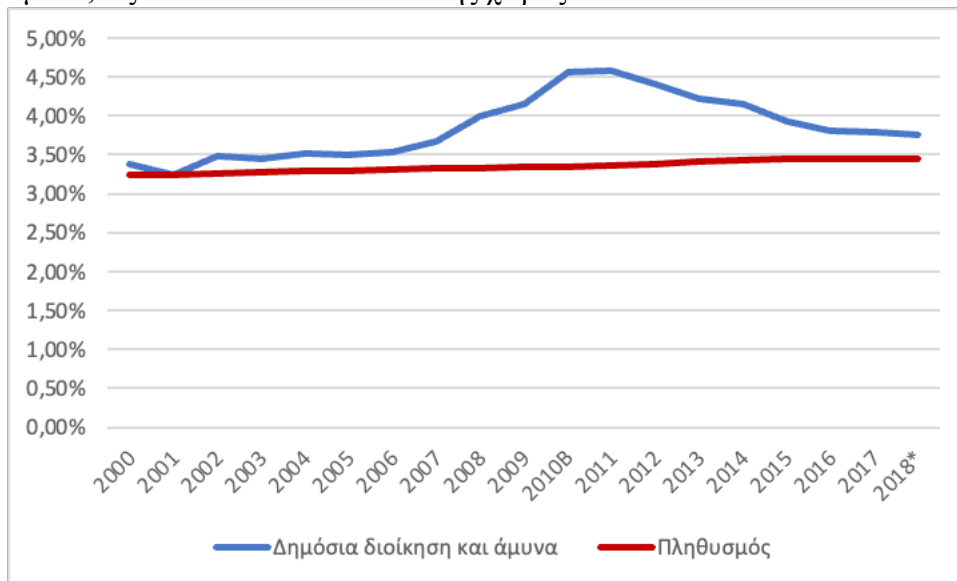
Διάγραμμα 10: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε διαχείριση ακίνητης περιουσίας, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας



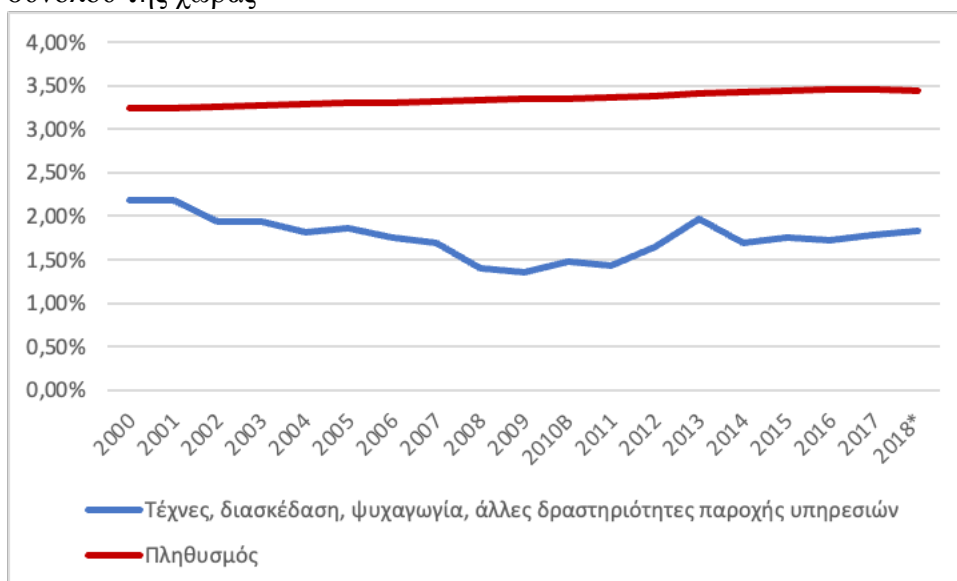
Διάγραμμα 11: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας



Διάγραμμα 12: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε διοίκηση και άμυνα, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας



Διάγραμμα 13: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε τέχνες, διασκέδαση, ψυχαγωγία, άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας



Πίνακας 2: Ποσοστά ενίσχυσης των νομών της Θράκης

Περιφερειακή Ενότητα (νομός -NUTS 3)	Ισχύει σήμερα			Θα ισχύσει από 2022		
	Μικρές	Μεσαίες	Μεγάλες	Μικρές	Μεσαίες	Μεγάλες
ΡΟΔΟΠΗ	35	45	55	50	60	70
ΔΡΑΜΑ	35	45	55	50	60	70
ΕΒΡΟΣ	35	45	55	50	60	70

Πηγή: Χάρτης Περιφερειακών Ενισχύσεων